

Projectplan Drents Museum Herinrichting vaste collectiepresentatie

Formele gegevens	
Datum	Juni 2019
Projectnaam	Herinrichting Vaste Collectiepresentatie
Programmalijn-REP	Opgave B, programmalijn 7 : Toerisme Opgave D, programmalijn 11 : Specifieke vestigingslocaties
Project in de Gemeente	Assen
Startdatum	1 december 2018
Einddatum	1 augustus 2020
Aanvrager	Drents Museum
Contactpersoon Drents Museum	Annelies Meuleman
Adres	Brink 1, 9401 HS
Plaats	Assen
Postadres	Postbus 134, 9400 AC
Telefoon	0592- 377 773

Voorwoord

Het jaar 2011 betekende het omslagpunt voor het Drents Museum: van een middelgroot regionaal museum werd het in één klap een landelijk museum met internationale allure dat bezoekers uit het hele land en van ver daarbuiten naar Assen trok. Inmiddels kunnen we met de tijdelijke tentoonstellingen in de, in dat jaar gebouwde, nieuwe tentoonstellingsvleugel meerdere keren per jaar grote internationale tentoonstellingen laten zien. Daar gaan we de komende jaren ook mee door. De vaste collectiepresentatie in het historische deel van het museum is een ander verhaal. Deze is in 2011 ook vernieuwd, maar na zoveel jaar toe aan een make-over. Dat is niet alleen van belang voor het behoud van de objecten, maar het diverse publiek heeft inmiddels ook andere wensen waar we op in moeten spelen. Met nieuwe museale overdrachtstechnieken, verrassende verhaallijnen en spectaculaire vormgeving kunnen we dit realiseren. En dat is precies wat we willen doen. Het is tijd voor een make-over: tijd voor een herinrichting van de vaste collectiepresentatie.

We zijn ons bewust van de zichtbare functie die we innemen in de binnenstad van Assen. Hiermee staan we ook letterlijk midden in de samenleving. Daarom is voor de ontwikkeling van dit plan niet alleen gekeken naar de inhoudelijke verhaallijnen, de bezoekersaantallen en de economische effecten, maar ook naar de natuurlijke verbindingen met externe partners in de omgeving, de raakvlakken met de actualiteit, het bereiken van groepen die niet zo makkelijk naar een museum komen, de trekkracht van het museum op de stad en naar de bijdrage die het museum kan hebben aan het zogeheten 'bruto nationaal geluk' van zowel de inwoners als de bezoekers van Assen.

De afgelopen periode is door het team Drents Museum hard gewerkt aan dit plan. Wij zijn onverminderd enthousiast en geloven erin. Wij hopen dit enthousiasme over te kunnen brengen aan u, maar natuurlijk straks vooral aan onze bezoekers, die Assen opnieuw gaan zien als een stad waar men een bijzonder culturele ervaring kan beleven.

Wij wensen u veel plezier met het lezen van dit projectplan.

Harry Tupan, *algemeen directeur*

Annelies Meuleman, *zakelijk directeur*

Assen, 27 juni 2019

Samenvatting

In 2022 gaat het Drents Museum met een nieuwe collectiepresentatie de wereldgeschiedenis van Drenthe vertellen, met verhalen over universele menselijke ervaringen en emoties waarbij de unieke objecten uit onze collectie een iconische rol gaan spelen. De presentatie bevat alles wat de bezoeker nu ook al vindt in onze internationale tentoonstellingen: hoge kwaliteit, bijzondere vormgeving, beleving en verrassende verhalen. Er wordt vooral ingezet op een Multi-zintuigelijke beleving, waarbij de bezoeker fysiek betrokken wordt.

De projectdoelstelling is als volgt geformuleerd: Realiseer de herinrichting van de vaste collectiepresentatie van het Drents Museum zodat het museum de komende 10 jaar een eigentijdse, toekomstbestendige presentatie heeft die invulling geeft aan onze missie.

Met de nieuwe insteek voor onze collectiepresentatie sluiten we aan bij de veranderingen op museaal gebied, waarbij de aandacht niet langer alleen uitgaat naar het genereren van grote bezoekersaantallen bij blockbusters, maar waar meer en meer gekeken wordt naar de beleving van de culturele diversiteit, waarbij een museale collectie kan helpen met het vormen van je eigen identiteit.

De geschiedenis van Drenthe zet je immers aan het denken over wereldvraagstukken als migratie, conflict, het ideale landschap en klimaatverandering. Het zijn verhalen die niet alleen Drenten raken, maar iedereen. Het museum in Assen dient daarbij als portal tot de geschiedenis en cultuur van de omgeving. Via het museum trek je de provincie in. Hoeveel meerwaarde kun je bereiken door niet alleen het veenlijk van het Meisje van Yde in het museum te zien, maar ook af te reizen naar de plek waar zij geofferd is?

Bij onze tijdelijke tentoonstellingen zien we vooral de traditionele cultuurtoeristen. Maar we willen met de vaste collectiepresentatie gaan insteken op de laagdrempelige amusementsdeelnemers: families met kinderen en toeristen. Deze groepen kiezen voor culturele uitjes waarbij gezelligheid, vermaak en collectief ervaren centraal staan. Een sterke belevingsfactor van de nieuwe presentatie is daarvoor een 'must', waarbij uiteraard kwaliteit voorop staat.

Naast een inhoudelijke ambitie is er een fysieke ambitie. Een ambitie om het gebouw toegankelijker, inclusiever, veiliger en duurzamer te maken. Het project geeft ook een directe impuls aan Assen. De komst van gemiddeld 200.000 bezoekers per jaar voor het Drents Museum betekent een vermeerdering van circa 3x dat aantal mensen die de binnenstad van Assen in

een jaar bevolken. Zij besteden gemiddeld €50,00 per persoon in de stad en zijn omgeving. Dit samen met een goede beoordeling op Tripadvisor van 4,5 ster maakt het Drents Museum tot dé trekker van de stad Assen.

Het project speelt in op de visie van de gemeente Assen. Voor het Ruimtelijk Economisch Programma (REP) sluit het project 'Herinrichting Vaste Collectiepresentatie' aan bij: opgave B, programmalijn 7: toerisme en opgave D, programmalijn 11: specifieke vestigingslocaties. Om deze ambitie te realiseren is een gedegen projectorganisatie ingericht. Deze projectorganisatie werkt conform de vastgestelde fasering en planning. Daarnaast werkt de organisatie conform wet- en regelgeving omtrent aanbesteding en omgevingsvergunningen. Voor het realiseren van het project 'Herinrichting Vaste Collectiepresentatie' is in totaal € 8 miljoen exclusief BTW benodigd. De dekking wordt gerealiseerd door bijdragen van overheden, fondsen en sponsors én een substantiële bijdrage van het Drents Museum zelf. Dit geld zal de komende drie jaar worden uitgegeven. Wij realiseren ons dat aan het project risico's zitten. Risicoanalyse en -monitoring is essentieel voor een beheersbaar proces en zal in de gehele doorlooptijd van het project plaatsvinden. Op deze manier werken wij gedegen toe naar een succesvol eindresultaat in 2022.

Inhoud	
Inleiding.....	9
1.Achtergrond, huidige situatie en probleemanalyse.....	10
Doelstellingen	13
2.De inhoudelijke ambitie	15
2.1. Drents Museum – Secrets of the past.....	15
2.1.1. Mensen van de wereld	15
2.1.2. Humans behind the artefacts	16
2.1.3. Kunstverdieping	18
2.1.4. Connaisseurs	18
2.1.5. Betekenisvolle inhoud	19
2.1.6. Stip op de horizon, museale belevenis voor jong en oud.....	20
2.1.7. Verhaallijnen	24
3. De fysieke ambitie	28
1.1. Verbetering klimaat	28
3.1. Beveiliging gereed maken voor de toekomst	28
1.2. Brandveiligheid	28
1.3.Toegankelijkheid	29
1.4. Duurzaamheid.....	29
4. Doelgroepen, marketing en onderwijs	30
4.1. Doelgroepen	30
4.1.1. Onze huidige doelgroepen	30
4.1.2. De nieuwe doelgroep	31
4.1.3. Bezoekmotieven & behoeftes	33

4.2. Communicatie en marketing	33
4.2.1. Middelen	33
4.3. Onderwijs & outreach.....	34
4.3.1. Scherpere profilering	34
4.3.2. Samen sta je sterk	35
4.3.3. Onderwijsambassadeurs	36
4.3.4. Outreachprojecten.....	36
4.3.5. Connaisseurschap	36
5. Beleidskaders	37
5.1. Drents Museum	37
5.2. Gemeente Assen	37
5.2.1. Collegeprogramma 2018-2022.....	38
5.2.2. Ruimtelijk Economisch Programma	38
5.3. Provincie Drenthe	39
5.3.1. Cultuurnota 2017 -2020.....	39
6. Effecten	41
6.1. Imago Assen.....	41
6.2. Bezoekerstevredenheid	41
6.2.1. Verblijfstijd.....	41
6.3. Economische impact	42
6.3.1. Uitgaven bezoekers	42
6.3.2. Bezoekersaantallen	42
6.4. Monitoring	42
7. Aanpak.....	43

7.1. Projectorganisatie.....	43
7.1.1. Provincie Drenthe.....	43
7.1.2. Drents Museum.....	43
7.1.3. Organogram en communicatiestromen.....	44
7.2. Fasering en planning.....	45
7.2.1.Fasering.....	45
7.2.2. Planning.....	47
8. Financiën	50
8.2. Uitgave planning	51
8.3.Financiering (Dekkingsplan).....	51
8.4.2. Stichting Beringer Hazewinkel.....	53
8.4.4. Overige fondsen en financiers	54
8.5. Aanbesteding	54
8.5.1.Aanbesteding.....	55
9. Risico's en risicobeheer.....	56
Bijlage 1 Doelgroepen	60
Bijlage 2.....	62

Inleiding

Het Drents Museum staat in Nederland en daarbuiten bekend om zijn grote internationale tentoonstellingen op het gebied van archeologie, kunst en geschiedenis. Kwaliteit staat voorop in alles wat het Drents Museum doet en laat zien. De combinatie van lef, verrassende verhaallijnen, beleavingsgerichte vormgeving en sterke marketingconcepten heeft ervoor gezorgd dat het Drents Museum sinds 2011 meer dan 1,4 miljoen bezoekers naar Assen en Drenthe heeft weten te halen.

Met de bouw van de nieuwe tentoonstellingsvleugel in 2011 heeft het museum de gelegenheid gekregen grote internationale tentoonstellingen te presenteren met schatten uit de hele wereld. Hierdoor is het museum elk jaar verzekerd van nieuwe bezoekersstromen. Het museum is mede door deze programmering een museale parel buiten de Randstad geworden, die een landelijk bereik heeft en inmiddels ook internationaal flink aan de weg timmert.

De collectiepresentatie in het historische deel van het museum dateert ook van 2011 en is toe aan vernieuwing. De collectie willen we op een nieuwe en toekomstbestendige manier gaan presenteren. Hierbij maken we gebruik van de iconen uit de Drentse collectie en de unieke verhalen die van nationaal en soms van internationaal belang zijn. De nieuwe presentatie wordt toegankelijk voor iedereen en aangepast aan de wensen van een breed publiek door gebruik te maken van nieuwe technieken en hedendaagse vormgeving.

Projectdoelstelling

De projectdoelstelling is als volgt geformuleerd: *Realiseer de herinrichting van de vaste collectiepresentatie van het Drents Museum zodat het museum de komende 10 jaar een eigentijdse toekomstbestendige presentatie heeft die invulling geeft aan onze missie.*

Projectplan

Dit projectplan is de eerste uitwerking van het project en is opgesteld met als doel een onderbouwing te geven voor de subsidieaanvraag REP-ZZL van de gemeente Assen. Het projectplan begint de achtergrondinformatie, doelstellingen en ambities van het Drents Museum. Daarna gaat het document in op de aansluiting bij de beleidskaders van onder andere de gemeente Assen, maar ook de aanpak van de uitvoering van het plan, fasering, planning, financiering en risico's. Een breed document dat als vertrekpunt dient voor het project 'Herinrichting Vaste Collectie Presentatie'.

1.Achtergrond, huidige situatie en probleemanalyse

Achtergrond

Dat Assen de hoofdstad werd van de provincie Drenthe is eigenlijk toeval geweest. In de middeleeuwen viel er weinig in Assen te besturen. In deze tijd werd de provincie voornamelijk bestuurd vanuit Rolde en Grolloo. Daarom koos het Landschapsbestuur het voormalige vrouwenklooster in Assen als vergaderlocatie. Met de reformatie kwam het in Assen gevestigde Cisterciënzerklooster vrij en verkoos het Landschapsbestuur dat gebouwencomplex tot zetel. De stad Assen bleef lang klein. Naast een aantal boerderijen en ambachtelijke bedrijven had Assen wat mogelijkheden tot eten en overnachten. Voornamelijk voor de provinciebestuurders. Zo konden de bestuurders blijven slapen wanneer er vergaderd werd. In de negentiende eeuw is de provinciestad gaan groeien. Al snel groeide het provinciale bestuur en werden er verschillende verbouwingen nodig om het oude klooster te kunnen benutten. Uiteindelijk ontstond het plan om tussen het Drostenhuis en de Abdijkerk een nieuw provinciehuis te bouwen op de plek van het oude klooster. Hierbij is een deel van het oude klooster vervangen door nieuwbouw. Het nieuwe Provinciehuis aan de Brink was in 1885 gereed. In 1854 werd het Provinciaal Museum van Oudheden opgericht, met als startkapitaal een provinciale subsidie van 100 gulden en een kast voor de collectie. De kast met archeologische en historische voorwerpen werd geplaatst in het Provinciehuis. Bijna vijftig jaar later, in 1901, werd de collectie van het museum ondergebracht in het naastgelegen Rijksarchief (nu Drents Archief).

Het museum kreeg toen de naam Provinciaal Museum van Oudheden en Geschiedkundige Voorwerpen. De collectie kreeg een impuls toen professor Van Giffen zich in 1916 aan het museum verbond om onderzoek te doen naar de archeologische schatten van Drenthe. Zijn opgravingen maken dat het Drents Museum zich tot de dag van vandaag een van de topmusea op archeologisch gebied kan noemen. Het museum werd in 1996 uitgebreid met de onderdoorgang en de overkapping van de binnenplaatsen, naar ontwerp van architect Gerard Schijf van Team4. Het museum heet sindsdien officieel Drents Museum. Drie jaar later werd het museum losgekoppeld van de provincie Drenthe en ging het Drents Museum verder als zelfstandige stichting. In 2011 werd het museum uitgebreid met een nieuwe museumvleugel naar ontwerp van de internationaal gerenommeerde architect Erick van Egeraat. Sinds de heropening staat het Drents Museum bekend als een van de belangrijkste trekpleisters van het noorden van Nederland.

Huidige situatie

Drenthe een blik op de wereld bieden en de wereld een blik op Drenthe. Dat is de missie van het museum. Met Drenthe (en Nederland) een blik op de wereld bieden zit het dus wel goed. Sinds 2011 presenteert het museum grote tentoonstellingen met schatten uit gerenommeerde musea uit de hele wereld. Van Terracottakrijgers uit het Chinese Xi'an, Dode Zeerollen uit Israël, schilderijen uit Rusland, Duitsland, Amerika of Schotland, Goud uit Georgië, tot Mayabeelden uit Guatemala en schatten uit Iran. Met deze tentoonstellingen halen we bezoekers uit het hele land die de tijd en moeite nemen om een uniek dagje cultuurshoppen in Assen te beleven. Hiermee is het Drents Museum de museale parel buiten de Randstad met een landelijk bereik dat inmiddels ook internationaal flink aan de weg timmert en hebben we een enorme groei gerealiseerd.

Het Drents Museum heeft circa 50 fte en meer dan 50 vrijwilligers. De businessclub heeft 70 leden en we hebben meer dan 2.000 trouwe vrienden die het museum steunen. Het gemiddelde waarderingcijfer van ons publiek is een 8,6!

Probleemanalyse

Met onze blockbusters heeft het Drents Museum invulling gegeven aan 'Drenthe een blik op de wereld bieden'. Nu is het tijd om ook het andere deel van onze missie, 'de wereld een blik op Drenthe bieden' opnieuw waar te maken. De huidige inrichting is alweer 10 jaar oud en niet meer van deze tijd. Met de nieuwe inrichting die wij voor ogen hebben kunnen wij 'de blik op Drenthe' opnieuw betekenis geven. Dit gaan we doen door herinrichting van het hele historische deel van het museum met een hernieuwde focus op onze topstukken uit onze collectie. We gaan de wereldgeschiedenis van Drenthe vertellen met behulp van topstukken uit de collectie en de menselijke verhalen daarachter. Iconen zoals de oudste boot ter wereld, het Meisje van Yde en de Turfschuit van Vincent van Gogh vormen daarbij het uitgangspunt.

Nu komt 96% van onze bezoekers speciaal voor de grote tentoonstellingen, de balans met bezoekers die voor het museum als geheel komen, kunnen we met deze actualisering verbeteren. Hiermee bouwen we een steviger fundament onder de organisatie voor nu en in de toekomst. Onze plannen sluiten daarmee aan bij het sectoradvies van de Raad van Cultuur; zij meent dat musea de laatste jaren (te) veel heeft ingezet op de blockbusters en de race om bezoekersaantallen waarmee het belang en de aandacht voor de eigen collectie is ondergesneeuwd. De Raad waarschuwt voor het risico van verschraling van het aanbod.

Om deze herinrichting te realiseren zal de huidige collectiepresentatie in het historische deel van het museum worden ontmanteld en opnieuw worden ingericht. De nieuwe tentoonstellingszaal en de Abdijkerk blijven ongewijzigd. De hoofdentree op de begane grond en de publiekshal waar ook de museumwinkel gevestigd is, worden wel meegenomen. Bij de herinrichting wordt rekening gehouden met de wensen van ons huidige en toekomstige publiek en we spelen in op maatschappelijke ontwikkelingen in de samenleving. We kiezen daarbij voor een hedendaagse vormgeving en zullen gebruik maken van de nieuwste technieken. Met de nieuwe collectiepresentatie is het museum weer 10 jaar toekomstproof.

Doelstellingen

Het Drents Museum heeft haar ambitie vertaald in één integraal projectdoel en subdoelstellingen. Deze doelstellingen zorgen voor een positieve impuls aan het museum, Assen en de regio en zijn hieronder beschreven.

Projectdoel

De projectdoelstelling is als volgt geformuleerd: *Realiseer de herinrichting van de vaste collectiepresentatie van het Drents Museum zodat het museum de komende 10 jaar een eigentijdse toekomstbestendige presentatie heeft die invulling geeft aan onze missie.*

Subdoelstellingen

Naast het algemene projectdoel heeft het Drents Museum subdoelstelling geformuleerd. Deze subdoelstellingen dragen bij aan een toekomstbestendig museum, maar juist ook aan een rijkere binnenstad van Assen en het intensiveren van het toerisme in de provincie Drenthe.

De subdoelstellingen zijn:

- Structurele en evenwichtige groei van 50.000 bezoeker per jaar, zodat het totale bezoekersaantal uitkomt op gemiddeld 200.000 bezoekers per jaar;
- Profileren als verbeelder van het Drentse verleden;
- Profileren als portal naar de provincie;
- Focus op eigen collectie.

Projectresultaat

De subdoelstellingen dragen bij aan het realiseren van het projectdoel. Daarnaast verwachten wij de volgende resultaten te bereiken:

- Mammoeten en Mummies (unieke beleving van het begin van de Nederlandse beschaving), Bestemming Drenthe en Kunstverdieping (het menselijk verhaal en de Noordelijke figuratieven) hebben een spannende inhoud en vormgeving;
- In de presentatiewijze worden de verschillende verhaallijnen samengebracht. De multi-zintuigelijke en interactieve beleving staan centraal;
- Het Drents Museum profileert zich als connaisseur van de geschiedenis van Drenthe en als dé portal naar dezelfde provincie;
- Betere balans tussen blockbusters en eigen collectie;
- Nieuwe inrichting voor 10 jaar;
- Familievriendelijk museum;
- Toegankelijk en inclusief;
- Portal functie met Assen als startpunt;
- Groei 50.000 bezoekers tot 200.000 structureel gemiddeld;
- Extra impuls toerisme;
- Extra economische spinoff € 2,5 miljoen.

2.De inhoudelijke ambitie

2.1. Drents Museum – Secrets of the past

Bij Drenthe denk je aan een oer landschap en een oermens. De natuur is er woest, ledig en ongerept. De mens die er woont, kenmerkt zich al sinds de hunebedbouwers door zijn puurheid, eenvoud en gemoedelijkheid. Drenthe is een provincie die altijd een beetje achter lijkt te lopen in de geschiedenis van de vooruitgang. Het is een hardnekkig beeld waar we tegelijkertijd trots op zijn en ons voor schamen. Een beeld dat jaarlijks vele toeristen trekt die op zoek zijn naar een 'slow'-bestaan, die zich willen opladen en op een hunebed willen klimmen om hun innerlijke oermens te vinden. Deze Drentse identiteit komt tot ons via Flint Stones-achtige verhalen over de prehistorie, via de schilderijen van hunebedden en schaaapsherders en via de avonturen van een armoedige Bartje die bruine bonen te eten krijgt. Maar niets is minder waar...

2.1.1. Mensen van de wereld

Drenthe stond altijd al in contact met de rest van Europa. De Drent heeft geen oer-identiteit, maar is samensmelting van een groot aantal verschillende groepen die zich er vanaf de eerste bewoningsgeschiedenis vestigden. Het landschap lijkt onaangetast. Maar wist je dat in Drenthe misschien wel de grootste ruïne ter wereld aanwezig is? Het gaat om de vele kanalen en waterwegen die voor de veenaufgravingen zijn aangelegd en die daarna in onbruik zijn geraakt. Grondstoffen zoals turf, olie en aardgas waren eeuwenlang een belangrijke hulpbron voor de rest van Nederland. Het Drentse landschap inspireerde topkunstenaars uit binnen- en buitenland die hun werken met succes op de internationale kunstmarkt verkochten.

De geschiedenis van Drenthe zet je aan het denken over wereldvraagstukken als identiteit, conflict, het ideale landschap en klimaatverandering. De verhalen zijn universeel en raken iedereen. Neem bijvoorbeeld het verhaal van de veenmummies. Ongeacht hoe vaak je ze ziet, het blijft haast ondenkbaar om een medemens uit je naaste omgeving te offeren. Een kennismaking met de veenmummies biedt een nieuw perspectief op de vraag waar je vandaan komt en wie je bent. Zelfs de 'oer-Drent' is waarschijnlijk afkomstig uit gebieden die wij nu kennen als Rusland, Denemarken of Duitsland. Van hunebedbouwers, paupers, schilders, Molukkers tot vluchtelingen uit het Midden-Oosten: het geheel van Drenthe wordt en is door de tijd heen bepaald door alle mensen en culturen samen. Groepen die soms met elkaar in conflict waren, maar die wel samen de identiteit van de provincie bepaalden en nog steeds bepalen. Ook de menselijke invloed op de leefomgeving is van alle tijden. De prehistorische mensen creëerden gigantische grafmonumenten die al eeuwenlang het landschap domineren, de veenarbeiders groeven al het veen af en lieten een zwarte vlakte achter en de hedendaagse plannen voor velden vol windmolens dreigen het uitzicht van velen op radicale wijze te veranderen.

2.1.2. Humans behind the artefacts

Wij hebben een groot aantal topstukken in huis. Het oudste tempeltje van Europa, de grootste collectie veenmummies ter wereld. De oudst bewaard gebleven boot ter wereld, de boomstamkano van Pesse. De rijke grafvondsten van de prinses van Zweeloo en de goudschat van Beilen. En wat te denken van onze eigen Drentse Van Gogh: de Turfschuit? Of Jozef Israëls Drentse Madonna? **Allemaal Drents, maar tegelijk ook topstukken van wereldniveau.** Ook heeft het Drents Museum het revolutionaire aardewerk van Theo Colenbrander, de taboedoorbrekende schilderijen van Jan Sluijters en het meesterlijke werk van Matthijs Röling in de collectie. De iconen uit de collectie staan aan de basis van de nieuwe collectiepresentatie. De rode draad die alles met elkaar verbindt, is het menselijke verhaal. Niet alleen de objecten zelf schitteren. Het achterliggende verhaal van de maker of gebruiker zorgt voor een extra dimensie. Of het nu gaat om een ingenieus vervaardigde vuistbijl, kleding gedragen in kamp Westerbork of om een meesterlijk geschilderd stilleven, de humans behind the artefacts zijn degenen waar de bezoeker zich mee kan identificeren. Het is hun verhaal dat de bezoeker pas echt raakt.

Wie was de persoon voor wie met man en macht een grafheuvel werd opgetrokken? Waarom werd juist het Meisje van Yde uitgekozen als menselijk offer? Onder wat voor omstandigheden leefden de mensen die de turfschep dag in dag uit hanteerden? Wat dacht men van al dat vreemde kunstenaarsvolk dat in de negentiende eeuw Drenthe uitkoos als schilderparadijs? We willen verhalen vertellen die aansluiten bij de belevingswereld van de bezoeker, die voor hem of haar van betekenis zijn en die raakvlakken hebben met de actualiteit. Vanuit verschillende perspectieven werpen we nieuw licht op de museale objecten en kunstwerken. Verhalen over hoop, liefde, angst, ondergang en doorzettingsvermogen. **Verhalen die niet alleen Drenten raken, maar iedereen!**

2.1.3. Kunstverdieping

Het menselijke verhaal achter de collectie is ook het uitgangspunt voor de presentatie van de kunst in het museum. Het feit dat kunstenaar Chris Lebeau zijn artistieke kwaliteiten inzette tijdens het verzet in de Tweede Wereldoorlog en door zijn principes en uiteindelijk door uitputting zou overlijden in Dachau in een werkkamp, laat je voor altijd anders kijken naar zijn kunst. De onzekerheid van de enorm getalenteerde kunstenares Julie de Graag leidde uiteindelijk tot haar dood, en dat terwijl ze net zo groot als Mondriaan had kunnen worden. Dat figuratief kunstenaar Matthijs Röling het lef had om tegen alle heersende moderne stromingen in te gaan en daardoor verguisd werd door de kunstwereld, wekt bewondering op. Zijn vele navolgers legitimeren zijn bijzondere visie op de kunst.

In het hoofd van de kunstenaar

Kunstenaars laten je kijken naar het leven. Zij koppelen hun ambachtelijke vaardigheden aan de verbeelding. Hun kunst doet een beroep op onze verbeeldingskracht. De figuratieve kunst laat een herkenbaar beeld van onze wereld zien. Van het Drentse landschap, van mensen en van dingen. Maar wat zie je echt? Wat zegt een kunstwerk over de manier waarop een kunstenaar naar de wereld om ons heen kijkt? En wat ziet de toeschouwer? Hedendaagse realisten als Atousa Bandeh, Femmy Otten en Carolein Smit geven je via hun kunst een kijkje in hun innerlijke wereld. Zij geven inzicht in hun zoektocht naar identiteit, in hun verlangens, angsten en behoeftes. Een zoektocht die voor iedereen relevant is.

2.1.4. Connaisseurs

Onze conservatoren hebben enorme kennis van de museumcollectie. Op het gebied van de veenmummies en de grafvondsten in hunebedden en grafheuvels zijn we een internationaal kenniscentrum. We weten alles over de Drentse periode in het oeuvre van Vincent van Gogh en zijn initiator van verschillende samenwerkingen op dit gebied. Dankzij een belangwekkend en langlopend onderzoeksprogramma voor kunst rond 1900 kregen en krijgen veel kunstenaars in het Drents Museum voor het eerst een gezicht. Ook als het gaat om de Noordelijke Figuratieven is het Drents Museum dé autoriteit. Naar de collectie streekdracht en streeksieraden wordt actief onderzoek gedaan. Deze expertise willen we graag delen. In de nieuwe presentatie wordt het connaisseurschap van de conservatoren duidelijk zichtbaar voor iedereen.

2.1.5. Betekenisvolle inhoud

In een steeds verder globaliserende wereld kijken mensen vanuit totaal verschillende perspectieven naar erfgoed en kunst. Als museum spelen we met onze presentatie een belangrijke rol in het continue proces van selectie en betekenisgeving van erfgoed en kunst. **De verhalen in onze nieuwe presentatie zijn stuk voor stuk sleutels tot het heden.** Onze presentaties zijn maatschappelijk relevant en zetten aan tot discussie. Ze zijn inspirerend en bieden op alle niveaus een verrijkende ervaring. Ze helpen mensen bij het vormen van hun identiteit, stimuleren creativiteit en dragen bij aan kritisch burgerschap. Onze nieuwe collectiepresentatie wordt een prikkelende multi-zintuiglijke ervaring, voor iedereen. De betekenisvolle inhoud van onze verhalen, zorgt ervoor dat bezoekers de wereld om zich heen beter begrijpen en laat mensen genieten van vakmanschap. We willen hiermee een bijdrage leveren aan het welzijn en geluk van mensen.

Voor de meeste bezoekers (80%) is het een lange reis naar Assen en is het bezoek aan het museum het belangrijkste doel van de dag (72%). Daarmee onderscheidt het Drents Museum zich van veel andere musea. Bij ons heeft de bezoeker de tijd. Dat is een uniek uitgangspunt. **Een bezoek aan het Drents Museum is een 'slow' ervaring, een persoonlijke ontdekkingstocht met verrassende wendingen.** Aan de hand van menselijke verhalen ga je nadenken over grote vragen. Over onze afkomst, over de manier waarop we in het leven staan en over de manier waarop we de wereld zien. Je kijkt er letterlijk de dood in de ogen, je kijkt door de ogen van anderen mee naar het verglijden van de tijd en je kijkt naar de weergave van het leven in de kunst. Een introspectieve ervaring die je nieuwe inzichten geeft, waardoor je tot rust komt en nieuwe energie krijgt. Door af te remmen en je open te stellen voor de verhalen van het museum kom je tot nieuwe inzichten. **Een dagje Drents Museum is meer dan een museumbezoek.** Je komt er tot verrassende inzichten. Je laadt je er weer helemaal op.

2.1.6. Stip op de horizon, museale belevenis voor jong en oud

Het is onze ambitie om revolutionair anders te zijn. Verrassend in de overtreffende trap. We streven ernaar om de museale wereld net zo radicaal op zijn kop te zetten als met onze eigen Ontdekkingskamer enkele decennia geleden, of zoals het Gemeentemuseum Den Haag dat deed met de Wonderkamers en het Spoorwegmuseum met zijn op beleving gerichte presentatie. Deze spraakmakende transformaties zijn voorbeelden van het effect dat we willen bereiken met onze nieuwe collectiepresentatie. We willen in het bijzonder het verschil maken op twee gebieden die ons nauw aan het hart liggen: storytelling in zijn meest ontroerende vorm en een alles overstijgende, spectaculaire vormgeving. Door deze twee aspecten te combineren, creëer je een baanbrekende totaalbeleving met een dijk van een verhaal!

De verhalen uit de wereldgeschiedenis van Drenthe en over kunst vormen de inhoudelijke basis voor de nieuwe collectiepresentatie. In combinatie met de iconen van het Drents Museum zullen zij verwonderen, verrijken en inspireren. **Wij trakteren onze bezoekers op een unieke ervaring die hen nog lang blijft.** We gaan een museale belevenis voor jong en oud maken, waarin we de verhalen over kunst en erfgoed op een prikkelende, onorthodoxe manier presenteren. Met behulp van storytelling, scenografie, film, multimedia, ruimtelijk en grafisch ontwerp wordt een spectaculaire vormgeving gerealiseerd die sterk is gericht op beleving en die de verschillende verhaallijnen met elkaar verbindt. Een multi-zintuiglijke presentatie waarin meerdere verdieplingslagen opgenomen zijn en die alle generaties raakt en verrast.

De afgelopen jaren kwam maximaal 10% van onze bezoekers voor onze vaste presentatie. Dat zijn zo'n 15 tot 20.000 bezoekers per jaar. Dat vinden wij veel te weinig. **Onze nieuwe vaste presentatie moet gemiddeld minstens 50.000 bezoekers per jaar gaan trekken.** Nu zijn het vooral 'intrinsiek gemotiveerde kunst- en culturomnivoren' die ons museum bezoeken, aangevuld met 'cognitieve kunst- en cultuurliefhebbers'. Die groep willen we uitbreiden met de 'laagdrempelige amusementsdeelnemer'. Daar is deze metamorfose voor nodig. Uiteraard hopen we dat ook onze huidige doelgroepen de nieuwe vaste presentatie weten te waarderen, zeker wanneer zij het museum met hun (klein)kinderen bezoeken. Want voorop staat dat de nieuwe vaste presentatie zeer familievriendelijk wordt.

Het Drents Museum heeft in 2017 het convenant 'Samen maken we de Nederlandse vrijetijdssector beter toegankelijk' ondertekend. De Zonnebloem deed in 2018 uitgebreid onderzoek naar de toegankelijkheid van ons museum. Op basis daarvan kregen wij een uitgebreid advies hoe wij onze toegankelijkheid konden verbeteren. Veel van deze aanbevelingen gaan wij vanzelfsprekend gebruiken om onze nieuwe vaste presentatie in 2021 optimaal toegankelijk te maken. Maar we gaan zelfs een stapje verder. In plaats van de toegankelijkheid van ons museum als 'probleem' te zien, beschouwen we het als een 'kans'. **Wij gaan er namelijk voor zorgen dat onze nieuwe vaste presentatie een prikkelende multi-zintuiglijke ervaring wordt, voor iedereen.**

En de presentatie gaat verder dan de museumzalen! We vertellen onze verhalen via alle kanalen die tot onze beschikking staan, cross mediaal. Natuurlijk met onze veelgeroemde verdiepende publicaties, maar ook via onze menukaart, het assortiment van onze Museumshop, onderwijsprogramma's, documentaires, rondleidingen, lunchlezingen, locatietheater, enz. En we verleiden onze bezoekers om op expeditie te gaan in de provincie. **Onze nieuwe presentatie is de spectaculaire 'portal' voor de geschiedenis en cultuur van Drenthe.** In het museum introduceren we alle belangrijke thema's. Daarbij stimuleren we de bezoeker om in heel Drenthe op zoek te gaan naar verdieping. Geraakt door het levensverhaal van het meisje van Yde gaat onze bezoeker naar de plek waar Hendrik Barkhof en Willem Emmens haar lichaam in 1893 vonden. Gefascineerd door het verhaal van het veen, reist de bezoeker naar het hoogveenkerkhof in Barger-Compascuum. In de voetsporen van Vincent van Gogh gaat de bezoeker naar het logement waar hij in Drenthe verbleef. En onder de indruk van de hunebedden stapt de bezoeker met zijn gezin in de auto om het grootste hunebed van Drenthe te bekijken.

Het Drents Museum biedt zoveel meer dan een museumbezoek: wij nemen je mee op een meeslepende, verrassende expeditie langs topstukken, topverhalen en toplocaties.

2.1.7. Verhaallijnen

In 1854 hadden de bezoekers van het Drents Museum maar weinig verbeeldingskracht nodig om de mens achter een kast vol archeologische vondsten te ontwaren. Het waren vooral liefhebbers die graag het werk van hun voorouders wilden zien, de 'oer-Drenten'. Een toelichting door de museummedewerker was voldoende om hen tevreden het museum te laten verlaten. De focus lag op Drenthe, het verhaal was eenduidig en feitelijk.

Het Drents Museum is inmiddels veel meer dan een kast vol archeologische voorwerpen. In de loop der jaren is de archeologische collectie uitgebreid, maar zijn ook Geschiedenis, Kunst 1885-1935 en Hedendaags Realisme toegevoegd als collectieonderdelen. Al deze collectieonderdelen zijn de afgelopen decennia op verschillende manieren gepresenteerd, steeds aansluitend op de ontwikkelingen in de museumwereld. Wat die verschillende presentaties gemeen hadden, was dat ze stuk voor stuk de collectie in afzonderlijke afdelingen aan het publiek lieten zien. Ook het publiek is natuurlijk niet meer te vergelijken met dat van bijna 170 jaar geleden. De museumbezoeker van nu is anders opgeleid, soms veel jonger, en komt vaak van buiten Drenthe. Er is grote diversiteit in culturele achtergrond. Er is steeds meer bewustzijn van een grensoverschrijdende, multi-perspectivische geschiedenis en cultuur. Al deze ontwikkelingen vragen om een compleet ander verhaal, een verhaal dat ook op een andere manier wordt gepresenteerd. **Een verhaal verteld met de blik naar buiten toe gericht, van Drenthe naar de wereld.**

Wij willen ons verhaal aantrekkelijk en relevant maken voor een grote groep mensen. Dat betekent dat we een verhaal moeten neerzetten dat actueel en laagdrempelig is. Het moet een verhaal zijn dat herkenbaar is, een verhaal vanuit verschillende perspectieven. Ook voor mensen die niet specifiek in de bijzonderheden van Drenthe geïnteresseerd zijn. En ook voor jongere mensen met een andere belevingswereld. Hierbij is een rigide afbakening van collectieonderdelen en collectieafdelingen niet meer op zijn plaats. **We zoeken de verbinding tussen de verschillende collectieonderdelen in een spraakmakende vormgeving,** maar ook door de mens en universele emoties bij elk verhaal centraal te stellen.

Secrets of the past

In het ons museum nemen wij de eigen collectie als uitgangspunt voor de wereldgeschiedenis van Drenthe en de verhalen over de kunst die wij presenteren. De deelverhalen kunnen zo nu en dan worden vernieuwd, waardoor de collectiepresentatie een allesbehalve statisch karakter krijgt. Zo ontstaat er ook ruimte om in te spelen op de actualiteit. Ook zal er via het tentoonstellingsprogramma, het publieksprogramma en publicaties volop ruimte zijn voor verdieping van de onderwerpen uit de collectiepresentatie. Er zijn drie hoofdlijnen met deelverhalen te onderscheiden. Deze zijn weergegeven onderstaande tabel:

Verhaallijnen vaste collectie (werktitels)

Mammoeten en mummies
Expeditie steentijd
Meet the mummies
De Romeinen komen
Bestemming Drenthe
De hunebedbouwers
Zoektocht DNA
De grootste Ruïne ter wereld
Schilders paradijs Drenthe
De Kunstverdieping
Alles is kunst
Het geheim van Matthijs
In het hoofd van de kunstenaar

Expedities

Bezoekers kunnen ons verhaal op een andere manier beleven: meer vanuit een intrinsieke motivatie om zich verder te verdiepen of gewoon om het verhaal te verbinden aan de fysieke omgeving. De verbindingen die we willen leggen in combinatie met de opzet van de nieuwe collectiepresentatie, bieden de mogelijkheid om het museum springlevend en actueel te laten zijn in plaats van een stoffig, statisch instituut. Door deze opzet komen **onverwachte en inspirerende verbindingen tussen kunst, landschap en erfgoed tot stand**. De nieuwe presentatie staat hiermee midden in zijn omgeving. Ook zullen de bezoekers de omgeving meer gaan waarderen als zij de bijzondere verhalen erachter kennen. Ons museum is niet zozeer Drents omdat het verhaal over Drenthe gaat, maar omdat de ervaring typisch Drents is: actief ontspannen, je opladen. Ons museum is daarmee een onmisbare schakel in de Drentse ervaring: je kunt in het prachtige landschap tot jezelf komen en in ons prachtige museum in contact komen met je wortels.

Assen als **portal** tot de geschiedenis en cultuur van Drenthe: dat is wat we graag willen zijn. Hoeveel meerwaarde kun je bereiken door niet alleen het veenlijk van het Meisje van Yde in het museum te zien, maar ook af te reizen naar de plek waar zij geofferd is? Of door in de voetsporen van de schilders van Drenthe te stappen en af te reizen naar de plekken waar zij de schilderijen uit de museumcollectie gemaakt hebben? Geïnspireerd door De Turfschuit van Vincent van Gogh in het museum en vervolgens op dezelfde grond lopen waar de grote meester gelopen heeft en zien wat hij gezien heeft? Of geraakt door het verhaal van de hunebedbouwers je helemaal willen onderdompelen in hun wereld en nog meer te weten komen? Dan bieden wij je alle tools om op expeditie te gaan naar een van de vele bijzondere plekken of collega musea in de provincie. **We geloven dat de combinatie tussen de museale objecten, het landschap of een lieu de memoire de bezoeker een intense en verrijkende ervaring zal bieden die hij of zij niet snel zal vergeten.** En die misschien zelfs zijn of haar blik op de wereld zal veranderen.

3. De fysieke ambitie

Naast een inhoudelijke ambitie is er ook een fysieke ambitie. Een ambitie om het gebouw toegankelijker, veiliger en duurzamer te maken, passend bij de ambities van het museum. Hier gaat het om verbetering klimaat, beveiliging, brandveiligheid en toegankelijkheid.

1.1. Verbetering klimaat

In de huidige situatie van de oudbouw is er geen of zeer minimale luchtbehandeling systemen aanwezig. De collectie van het Drents Museum en bruikleen eisen vragen steeds vaker een hoge standaard op het gebied geklimatiseerde ruimtes waarin zowel luchtvochtigheid als temperatuur centraal geregeld worden. Huidige noodoplossingen zijn in de toekomst niet afdoende en wenselijk en dienen te worden vervangen door een systeem wat voldoet aan hedendaagse eisen, en daarbij aansluiten bij de rest van het gebouw. De eis hierbij is de NEN-EN-ISO 7730:2005 behagelijke temperatuur, bezoekers gericht.

3.1. Beveiliging gereed maken voor de toekomst

De oudbouw vormt voor een groot deel de buitenste schil van het beveiliging systeem. Met behulp van beweging melders, infrarood detectie en camera's vormt dit de eerste laag in de defensie tegen indringers. Dit systeem zal in de komende jaren (deels) moeten worden vervangen en onderhouden, daarbij moet opnieuw gekeken worden naar de eisen die de collectie en bezoekers stellen aan beveiliging. Het uitbreiden van capaciteit van zowel sensoren als achterliggende ICT heeft daarbij voorkeur, waarbij huidige en toekomstige systemen compatible moeten zijn. Ook het toepassen van nieuwe beveiligingen techniek en tracking systemen dient te worden onderzocht. In geen geval mogen de aanpassingen aan het gebouw de beveiliging graad in gevaar brengen. Het Drents Museum heeft de wens de weerstandsklasse te verhogen naar klasse 3 en waar mogelijk klasse 4. Daarmee sluit het aan bij de weerstand klasse die van toepassing is in het expo gebied van het museum. Het gebouw ligt aan een relatief drukke en centrale plek in Assen. Gezien deze ligging is voordetectie niet mogelijk.

1.2. Brandveiligheid

Het gebied wat binnen de scope valt bestaat uit meerdere verticale brandcompartimenten. Deze voldoen aan het bouwbesluit 2012 en dit moet in de nieuwe situatie blijven gehandhaafd. Het is wenselijk om verbeteringen in de brandscheidingen aan te brengen en deze naar toekomstige standaard te brengen. In het licht van uitbreiding van onze bezoekersaantallen is het wenselijk dat het huidige slow woop ontruimingen systeem wordt vervangen door gesproken ontruimingen systeem.

1.3. Toegankelijkheid

Het Drents Museum heeft afgelopen jaren geïnvesteerd in de toegankelijkheid van het gebouw en collectiepresentatie. In kader van dit project zullen de ruimten binnen de scope moeten voldoen aan de NEN 1814 en Handboek toegankelijkheid. Dit betekent dat ruimten die nu slecht toegankelijk zijn ontsloten moeten worden maar ook dat drempels en andere obstakels zullen moet worden aangepast. Verlichting van de ruimten zal ook aan de toegankelijkheid eisen moeten voldoen. De wens van het Drents Museum is dat toekomstige tentoonstellingen voldoen aan de Smithsonian guidelines for accessible exhibition design, deze guideline wordt meegenomen in het ontwerp van de nieuwe ontwerp van de vaste collectie.

1.4. Duurzaamheid

Het Drents Museum wil zich de komende jaren gaan inzetten voor het verduurzamen van haar organisatie. Aanpassingen aan het gebouw die mogelijkheid tot verduurzaming in de toekomst meebrengen moeten binnen dit project worden gerealiseerd. In de Energiestrategie Drenthe heeft de provincie als doel gesteld om 20% minder CO2-uitstoot in 2020 ten opzichte van 1990 te realiseren. Daarnaast wil de provincie in 2030 minimaal voor 40% energieneutraal zijn. In 2050 moet de provincie geheel energieneutraal zijn.

4. Doelgroepen, marketing en onderwijs

Wij doen de nieuwe collectiepresentatie niet voor ons zelf, maar voor onze bezoeker. Om onze bezoekers zo goed mogelijk te bedienen en te bereiken is daarmee van belang voor het slagen van het project. Dit betekent nadenken over doelgroepen, marketingcampagnes en onderwijsprogramma's. Ook hierin hebben we een ambitie. Deze ambitie is beschreven in dit hoofdstuk.

4.1. Doelgroepen

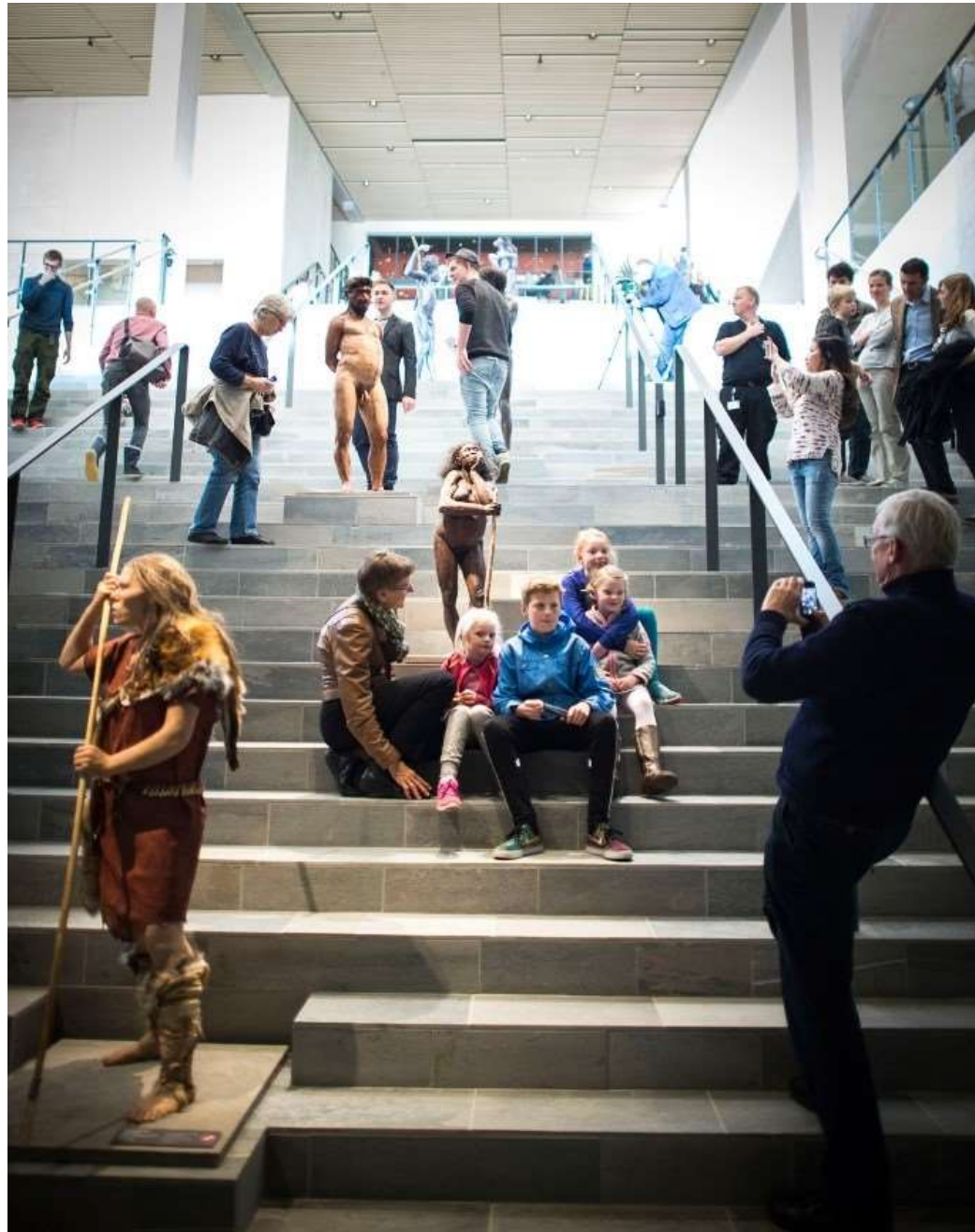
Wij hebben grote ambities met onze nieuwe vaste presentatie. Vanaf 2022 willen wij jaarlijks 50.000 bezoekers ontvangen, die speciaal voor onze vaste presentatie komen. **Een nieuwe volwaardige museale beleving waarvoor mensen speciaal naar Assen afreizen.** Een beleving die de merkwaarden *kwaliteit* en *verrassend* flink versterkt, die zorgt voor een actuele invulling van onze missie en waarmee we ons publiek kunnen verdiepen, verjongen en verbreden.

4.1.1. Onze huidige doelgroepen

Op dit moment komen de meeste van onze bezoekers speciaal voor de grote tijdelijke tentoonstellingen, namelijk 96%. Het gaat daarbij vooral om 'cultuurtoeristen', mensen die speciaal naar Assen komen voor een culturele beleving. Bij onze grote kunsttentoonstellingen zien we vooral *intrinsiek gemotiveerde kunst en culturomnivoren* (term ontleend aan het rapport 'Betekenis van kunst en cultuur in het dagelijks leven, van Stichting Cultuur-Ondernemen/Motivaction, 2010). Voor deze doelgroep moet kunst 'verheffen'. Het zijn enthousiaste deelnemers aan kunstzinnige en culturele activiteiten die op zoek zijn naar inspiratie. Mensen met een hogere sociaaleconomische status, een postmoderne waardenoriëntatie en vooral uit stedelijke milieus, die sterk gericht zijn op de beleving van kunst vanuit het idee van zelfontplooiing. In hun dagelijks leven maken zij veel tijd vrij voor kunst en cultuur, omdat zij in hun eigen ontwikkeling willen groeien. Ze gaan alleen, met hun partner of met een groep gelijkgestemden naar het museum. Bij onze archeologietentoonstellingen komen naast de *intrinsiek gemotiveerde kunst- en culturomnivoren* ook de *cognitieve kunst- en cultuurhistorieliefhebbers (idem)*. Deze groep houdt van kunst en cultuur met een historische en nostalgische waarde. Een groep die bijvoorbeeld trots is op de rijke geschiedenis van Nederland. Ze gaan met hun partner of in familieverband naar het museum. Kennis is belangrijk. Niet alleen voor henzelf, maar ook voor hun (klein)kinderen

4.1.2. De nieuwe doelgroep

We maken onze nieuwe vaste presentatie zo dat de *intrinsiek gemotiveerde kunst-* en *cultuuruomnivoren* en de *cognitieve kunst- en cultuurhistorieliefhebbers* deze weten te waarderen vanwege de hoogwaardige kwaliteit van collectie en presentatie. Zeker als zij het museum met hun (klein)kinderen bezoeken. Maar **we willen ons publiek met de nieuwe vaste presentatie vooral sterk verbreden. Daarom richten we ons met deze nieuwe museale belevenis vooral op de laagdrempelige amusementsdeelnemers** (idem). Deze groep kiest voor culturele uitjes waarbij gezelligheid, vermaak en collectief ervaren centraal staan. Ze laten de organisatie graag over aan anderen. Kennis moet op een presenteerblaadje worden aangeboden. Deze groep kan het best spelenderwijs in aanraking komen met kunst en cultuur via thema's die breed aansluiting vinden. Als het maar licht verteerbaar en ontspannend is. Jaarlijks komen er zo'n 1,5 miljoen toeristen naar Drenthe, waaronder vooral veel mensen die in de categorie 'laagdrempelig amusementsdeelnemers' vallen. Die willen we met onze museale belevenis verleiden om naar ons museum te komen. Wil je meer weten over de provincie, dan móet je eerst het Drents Museum hebben gezien. Daarna kun je meer verdieping vinden in de provincie. Vooral het onderdeel Mammoeten en Mummies gaat een grote aantrekkingskracht uitoefenen op deze niet-traditionele museumbezoeker

4.1.3. Bezoekmotieven & behoeftes

Bezoekers hebben verschillende bezoekmotieven. Gebaseerd op de indeling van de Stichting Cultuur-Ondernemen en Motivaction (Betekenis van kunst en cultuur in het dagelijks leven, 2010) hebben we de motieven en behoeften van de verschillende doelgroepen in beeld gebracht. Dit is weergegeven in bijlage 1.

4.2. Communicatie en marketing

De nieuwe inrichting wordt in één keer geopend om zo de maximale exposure te genereren. De communicatiestrategie is erop gericht om de nieuwe presentaties en de begeleidende activiteiten met zoveel mogelijke communicatiemiddelen positief, wervend en sterk in de markt te zetten. De communicatie is erop gericht met name de toeristen in Drenthe en families met kinderen in Drenthe te interesseren en te motiveren om een bezoek te brengen aan het Drents Museum. Het genereren van een toeristische en daardoor economische impuls aan de stad Assen en Drenthe is integraal onderdeel van deze strategie.

4.2.1. Middelen

Voor Secrets of the past wordt binnen de huisstijl van het Drents Museum een aantrekkelijk, sterk en herkenbaar beeldmerk ontwikkeld dat gedurende een aantal jaren gebruikt wordt op alle communicatiemiddelen, zowel binnen als buiten het museum.

Er wordt een publiciteits- en marketingcampagne ontwikkeld waarin alle inspanningen in tijd en op doelgroepen worden uitgewerkt. Dat gebeurt online en in print. Er worden specifieke marketingacties ontwikkeld (actiemarketing en eventmarketing) voor zowel individueel als groepsgebonden publiek, met name de verblijfstoerist. Deze acties worden deels weggezet in landelijke en regionale media en deels in de media van samenwerkingspartners en toeristische accommodaties.

Er wordt fors ingezet op het verkrijgen van free publicity op zowel regionaal, landelijk als internationaal niveau. De nationale pers zal een half jaar voor de opening van de vernieuwde presentatie actief worden benaderd. Het NBTC, Marketing Drenthe en andere toeristische media worden een seizoen voorafgaand aan de opening van de vernieuwde presentatie persoonlijk op de hoogte gesteld van de presentatie en de bijbehorende expedities.

Er zal sterk worden ingezet op social media als Twitter, Facebook, Instagram en YouTube, communities voor archeologie-, geschiedenis- en cultuurliefhebbers en toeristische internetplatforms. Er zijn verschillende online nieuwsuitingen voor een breed publiek en direct mail acties voor specifieke doelgroepen. Er wordt verder ingezet op het genereren van mond-tot-mondreclame, buzz-marketing en hypen van het onderwerp, door het project al in een vroegtijdig stadium via alle mogelijke kanalen onder de aandacht te brengen. De samenwerking met de regionale media als RTV-Drenthe en het Dagblad van het Noorden én de landelijke toeristische media is van groot belang om ons van de structurele aandacht op radio en televisie te verzekeren.

Om de free publicity optimaal te ondersteunen wordt gebruik gemaakt van betaalde reclame in een zo breed mogelijke context en over een zo groot mogelijk gebied. De nieuwe presentatie zal de diverse doelgroepen bereiken via flyers, folders, affiches, tv-commercial, advertenties in de gedrukte media en online, en inserts / commerciële bijlage in specifieke bladen. De nieuwe presentatie wordt op de grote culturele consumenten- en toeristenbeurzen aangekondigd.

Bij het onderdeel Kunstverdieping en Bestemming Drenthe zal met name het verblijf van Vincent van Gogh in de provincie extra aandacht krijgen in de marketing. Het Drents Museum is aangesloten bij het internationale network Van Gogh Europe, waarbij de internationale toerist via aantrekkelijke arrangementen getriggerd wordt om een bezoek aan het Drents Museum te brengen mét de uitnodiging om in de provincie de plekken te bezoeken waar Van Gogh in 1883 een aantal maanden heeft gewoond.

4.3. Onderwijs & outreach

Kunst en geschiedenis krijgen een extra dimensie als mensen geraakt worden. Dat doen we door bij onze onderwijsprogramma's de discussie op te zoeken, door te kiezen voor een persoonlijke invalshoek of door onderwerpen te kiezen die een raakvlak hebben met de actualiteit. Daarbij spelen we altijd in op het denkniveau, de interesse(s) en de manier van leren van de doelgroep. We hanteren daarbij een dynamische opvatting van erfgoed en kunst. Want in een steeds verder globaliserende wereld kijken mensen vanuit totaal verschillende perspectieven naar erfgoed en kunst.

4.3.1. Scherpere profilering

Er zijn veel musea en andere culturele instellingen in Drenthe met educatief aanbod voor het onderwijs. De nieuwe vaste presentatie is uitstekend geschikt voor onderwijsgroepen en biedt de mogelijkheid om onszelf veel scherper te profileren rond de drie vaste thema's. Thema's die veel beter - dan sommige van onze tijdelijke tentoonstellingen - aansluiten bij het curriculum van de scholen en bij onze filosofie.

Thema: Mammoeten en Mummies

Mammoeten en Mummies is een onderwerp dat vanuit het curriculum interessant is voor alle PO- en VO- scholen in Nederland. We brengen dit onderwerp daarom crossmediaal in de klas, met bijvoorbeeld: inhoudelijke filmpjes op YouTube, kinderboeken, Facebook Live Tours, robotlessen, Lesson Up, Google Arts and Culture, enzovoort. Naast gebruik van onze inhoud op alle scholen in Nederland, willen wij zoveel mogelijk scholen verleiden om een bezoek aan Mammoeten en Mummies te brengen en natuurlijk om een expeditie te 'doen'. Boegbeelden van deze presentatie zijn de hunebedden en het meisje van Yde.

Thema: Bestemming Drenthe

Zoektocht DNA en Schildersparadijs Drenthe zijn voor PO-scholen in Drenthe een absolute must. Deze twee presentaties gaan samen in op grote levensvragen als 'wie zijn wij eigenlijk?' en 'wat betekent mijn omgeving voor mij?'. Een prachtig aanknopingspunt om met leerlingen en leerkrachten te kijken naar en te filosoferen & te spelen over wie wij zijn en hoe wij de wereld om ons heen vormgeven. Het zou ons niets verbazen als ook scholen buiten Drenthe een kijkje komen nemen. Boegbeeld van deze presentatie is de Turfschuit van Vincent van Gogh.

Thema: Kunstverdieping

Op het gebied van kunst is 'de markt' voor het onderwijs overvol. Om onszelf te onderscheiden, richten wij onze kunstprogramma's voor PO en VO in Drenthe op de ambachtelijke kant van de kunst: het vakmanschap. De biografische insteek van de nieuwe presentatie en het vakmanschap van de kunstenaars rond 1900 én de hedendaagse realisten bieden uitgelezen kansen om leerlingen te laten ontdekken dat kunstenaars net mensen zijn. Mensen die oefenen, proberen en ontdekken. Vervolgens gaan ze zelf aan de slag. Dit principe sluit nauw aan bij het 'maak-onderwijs', dat steeds meer terrein wint in de onderwijswereld. Een insteek die beslist ook interessant kan zijn voor andere onderwijssoorten zoals MBO en kunstacademies in Noord-Nederland.

4.3.2. Samen sta je sterk

Geïnspireerd door de nota Onderwijs 2032, willen wij samenwerken met grote organisaties om onze inhoud vakoverstijgend aan te bieden. Denk daarbij aan het Instituut voor natuureducatie en duurzaamheid (IVN), Staatsbosbeheer, Huus van de Taol, Drents Landschap en Biblionet. Zo willen we samen met IVN een meerdaags pakket ontwikkelen, waarbij leerlingen Mammoeten en Mummies vanuit fysisch geografisch (aardrijkskunde), biologisch en historisch perspectief leren kennen. De leerlingen verkennen het Esdorp Orvelte, onderzoeken de planten- en dierenwereld bij het Veldstudiecentrum van IVN en voeren archeologische experimenten uit in de IJzertijdboerderij. Uiteraard is een bezoek aan het Drents Museum als 'portal van de echte dingen' een van de centrale elementen in zo'n pakket.

4.3.3. Onderwijsambassadeurs

Het lijkt wel of er steeds meer geschiedenis en kunst komt. Gevolg is dat leerkrachten (in opleiding) tegenwoordig vooral een brede kennis hebben en dat specifieke kennis en vaardigheden vaak ontbreken. Daar willen wij natuurlijk graag wat aan doen! Voor leerkrachten ontwikkelen wij daarom nascholingsactiviteiten: van workshop tot meerdaagse excursie. Uiteraard altijd rond de thema's van onze vaste presentatie. Uiteindelijk hopen wij dat deze leerkrachten ons museum met hun leerlingen komen bezoeken en dat zij als ambassadeur voor ons museum optreden.

4.3.4. Outreachprojecten

Waar kunst en cultuur op dit moment vaak een feestje voor de 'happy few' zijn, kunnen ze ook een belangrijke bijdrage leveren aan het welzijn en de maatschappelijke betrokkenheid van anderen. Het Drents Museum wil met zijn onderwijsprogramma's en outreach-projecten een belangrijke bijdrage leveren aan het geluk en welzijn van álle inwoners van Drenthe. De komende jaren zullen - naast onderwijsprogramma's - allerlei programma's op maat bij de nieuwe vaste presentatie ontwikkeld worden voor kwetsbare groepen in de samenleving.

4.3.5. Connaissieurschap

De expertise die we in huis hebben op het gebied van archeologie, geschiedenis en kunst, gaan we nog veel nadrukkelijker delen met onze bezoekers dan eerst. We geven je bijvoorbeeld een kijkje achter de schermen bij lopend onderzoek. Dat doen we via filmpjes, live in de museumzaal of op locatie. Of we nemen je virtueel mee op een van onze Facebook Live Tours. We vertellen je alles over onze eigen collectie in de boeken die we de komende jaren gaan maken en organiseren regelmatig publieksevents rond een speciaal thema.

5. Beleidskaders

5.1. Drents Museum

Het Drents Museum heeft de afgelopen jaren hard gewerkt aan de strategische doelen zoals geformuleerd in de 'Strategische Visie 2020 e.v.'. Deze doelen hebben de basis gevormd voor alle activiteiten, waaronder ook dit project. De strategische doelen zijn:

- 1 Na 2020 bestaat het Drents Museum uit twee dragende onderdelen: grote (internationale) tentoonstellingen enerzijds en de verhalen over en met iconische hoogtepunten van Drenthe anderzijds;
- 2 Het streven is dat alle inwoners van Nederland minimaal 1 keer in hun leven het Drents Museum bezoeken;
- 3 De naamsbekendheid is sterk gegroeid bij de Nederlandse museumbezoeker;
- 4 Het museum ontvangt circa 50% bezoekers uit de Randstad, 30% uit overig Nederland en 20% uit het noorden van Nederland;
- 5 In 2020 is het mediabereik gegroeid en is er een internationale component aan toegevoegd;
- 6 Het museum is voorkeurspartner voor meerdere buitenlandse musea en hoeven niet meer toe te lichten wie zij zijn;
- 7 Drents Museum heeft een duurzame financiering voor haar ambitie;
- 8 Het museum geeft inhoud en betekenis aan de ambities op het gebied van Personeel & Organisatie;
- 9 Het museum heeft duidelijke keuzes gemaakt voor het collectiebeleid binnen de speerpunten kunst, geschiedenis en archeologie.

Het project 'Herinrichting Vaste Collectie Presentatie' heeft een directe bijdrage aan deze doelen. Doelstelling 1 is het belangrijkste ontstaansrecht van dit project. De nieuwe collectiepresentatie laat duidelijke keuzes voor onze speerpunten zien en zal bijdragen aan het vergroten van de bezoekersaantallen waardoor meer Nederlanders minimaal 1 keer in hun leven het Drents Museum bezoeken. Door meer bezoekers draagt het plan bij tot een duurzamere financiering, tevens draagt het bij aan de naamsbekendheid en wordt het mediabereik vergroot door extra marketingcampagnes voor de nieuwe tentoonstelling.

5.2. Gemeente Assen

Het Drents Museum is dé culturele attractie van de stad Assen en haar omgeving. Jaarlijks komen nu al 150.000 bezoekers naar de stad en straks maar liefst 200.000. Hiermee is het museum één van de belangrijkste economische pijlers van de stad. Het museum verbindt zich graag met andere culturele instellingen in de gemeente en zoekt ook bewust verbinding op met niet-culturele instellingen, zoals het onderwijs en bij het maken van programma's op maat voor bijvoorbeeld cliënten van de zorginstelling Van Boeijen. Hiermee staat het museum midden in de samenleving en biedt het de samenleving een cultureel verrijkende ervaring.

5.2.1. Collegeprogramma 2018-2022

Het collegeprogramma 2018-2022 zet in op een heroriëntatie van de gelden op kunst en cultuur. Een spannende tijd voor het Drents Museum. Het belangrijkste uitgangspunt is dat geld liever in activiteiten dan in stenen wordt gestoken. Het Drents Museum en het project sluiten hier naadloos op aan. Met het vernieuwen van de inrichting verhoogt het museum het bezoekersaantal structureel met 50.000 bezoekers. Ook de 'portal functie' geeft een impuls aan activiteiten in en om Assen, waardoor bezoekers langer blijven. Hierdoor gaat het geld niet in stenen zitten.

5.2.2. Ruimtelijk Economisch Programma

Het Ruimtelijk Economisch Programma (REP) 2009 -2020 is gericht op het versterken van kansrijke sectoren en de ruimtelijke-economische structuur van Noord-Nederland. Zo ook Drenthe, waar in tegenstelling van andere provincies de REPbudgetten gedecentraliseerd zijn bij de gemeenten, waaronder Assen. Het programma biedt mogelijkheden om zowel projecten die kansrijke sectoren en sectorstructuren versterken. Het REP heeft de volgende vier opgaven:

- Opgave A: versterken kennispieken: hierbij gaat het om een viertal door Rijk en regio gezamenlijk geïdentificeerde kansrijke economische clusters van (inter-)nationaal belang;
- Opgave B: versterking belangrijkste bestaande clusters: clusters die al sterk vertegenwoordigd zijn in de regio;
- Opgave C: versterking innovatie vermogen bedrijfsleven en arbeidsmarkt;
- Opgave D: voorwaardenscheppend beleid: gericht op het ontwikkelen van attractieve vestigingslocaties, culturele attracties en goede voorzieningen.

Uit deze vier opgaven zijn onderverdeeld in 12 programmalijnen. Het Drents Museum sluit met het project 'Herinrichting Vaste Collectie Presentatie' aan bij:

- Opgave B, programmalijn 7: toerisme;
- Opgave D, programmalijn 11: specifieke vestigingslocaties.

Het belang om een deel van de investeringen via een REPSubsidie aanvraag te dekken is onder meer dat realisatie van het project een toeristische impuls zal genereren die ook ten goede zullen komen aan de economie van Assen en de provincie Drenthe. Het gaat hierbij

om de brede effecten op recreatie, toerisme en de lokale en regionale middenstand. De investering die het museum vraagt aan de gemeente Assen leidt tot een veelvoud aan bestedingen in Assen en omgeving.

De subsidie maakt het mogelijk om extra bestedingen in investeringen uit te lokken zoals goed te zien is in het financieringsplan. De REPaanvraag zit vooraan in het financieringstraject van dit plan en toekenning zal zeker dienen als vliegwiel en andere financiers over de streep trekken.

5.3. Provincie Drenthe

Naast de rol als gebouweigenaar is de Provincie Drenthe ook van wezenlijk belang voor de culturele en economische resultaten van het Drents Museum. Het museum heeft een groot aandeel in de realisatie van de cultuurnota 2017-2020.

5.3.1. Cultuurnota 2017 -2020

De Cultuurnota heeft de titel 'De Verbeelding van Drenthe'. Een titel die uitstekend aansluit bij de ambities en uitgangspunten van het Drents Museum. De provincie wil inzetten op grensverleggende projecten, met als hoofdthema's:

Cultuur en maatschappij: een sociaal cultureel klimaat waarin toonaangevende kunst en cultuuruitingen een plek hebben en waar mensen aan mee kunnen doen;

Cultuur, economie en ruimte: cultuur speelt een belangrijke rol in economische en ruimtelijke ontwikkelingen;

Cultuur en erfgoed: het vertellen en zichtbaar maken van het verhaal van Drenthe en het zoeken naar nieuwe manieren om dat verhaal te vertellen.

Het Drents Museum speelt een belangrijke rol in de economische en ruimtelijke ontwikkeling van de Provincie Drenthe. Door haar 150.000 bezoekers, maar ook door een goede invulling te geven aan bestaand erfgoed zowel voor gebouwen als de verhalen die de provincie rijk is. Daarnaast draagt de herinrichting van de vaste collectiepresentatie bij aan het vertellen en zichtbaar maken van het verhaal van Drenthe. De nieuwe presentaties passen in de strategie van de Provincie Drenthe om het Drentse erfgoed in samenhang te presenteren.

Het Drents Museum gaat zeker vier van de zes zogeheten erfgoedlijnen verbeelden in de nieuwe presentaties. 'De prehistorie' (de oudheid aan de oppervlakte) in Mammoeten en Mummies, en de 'Rand van Drenthe' (ondernemen in het veen), 'Nieuwe Werelden' (pioniers en verstorstenen) en 'Het beschavingsoffensief'(schilders en wetenschappers) in Bestemming Drenthe. Hierbij worden nieuwe manieren, passend bij de huidige tijd gezocht om dit verhaal te vertellen. Interactief en dynamisch. Daarmee sluit het project aan bij de waarde van cultuur van de Provincie Drenthe, het Drentse gezicht en economische effecten, zoals beschreven in de cultuurnota.

Naast het gebouw is ook de collectie van het Drents Museum eigendom van de provincie Drenthe. Dat verklaart de bijzondere positie die het Drents Museum in financieel opzicht heeft ten opzichte van de andere musea in Drenthe.

6. Effecten

Het realiseren van de ambitie levert niet alleen een effect op voor het Drents Museum zelf, maar ook voor ver daarbuiten. Zoals bij de gemeente Assen en de rest van de provincie. Dit betreft het imago van Assen, bezoekerstevredenheid en de economische impact en over het monitoren van deze impact.

6.1. Imago Assen

Door het versterken van het profiel van het Drents Museum dragen we bij aan de versterking van het imago van de stad Assen. De associatie van een museum van internationale allure met een bloeiende binnenstad is een belangrijke toeristische trekpleister. Nu al komen veel bezoekers speciaal naar Assen voor het Drents Museum, deze bezoekersstroom wordt met de nieuwe presentatie vergroot. Andersom kan de gemeente Assen goed gebruik maken van een sterk museum voor de verdere ontwikkelen van haar citymarketing.

6.2. Bezoekerstevredenheid

Het museum scoort qua bezoekerstevredenheid hoog. Dankzij een doorlopend bezoekersonderzoek wordt de tevredenheid gemeten. In 2018 waardeerden bezoekers het museum met een 8,3 en op het digitale toeristische platform Zoover met een 9,6. Op Tripadvisor werd het museum beoordeeld met 4,5 sterren en had het 2018 een 'Certificaat van uitmuntendheid'. Met name de gastvrijheid en de kwaliteit van het gebodene scoort hoog. Bezoekers met een beperking waardeerden het museum met een 8,1 op gastvrijheid en een 7,7 op de fysieke toegankelijkheid. Met name het gebouw werpt hier en daar nog letterlijke drempels op. De verbouwingsplannen voor de nieuwe inrichting betekenen een unieke kans om deze 'drempels' te slechten.

6.2.1. Verblijfstijd

De gemiddelde verblijfsduur van de bezoeker ligt op dit moment op circa 2,5 uur. Dat is inclusief een bezoek aan de museumwinkel en/of het museumcafé. De nieuwe presentatie is niet zozeer bedoeld om de verblijfsduur op te rekken, alswel om de verblijfsduur specifiek voor dit onderdeel vast te blijven houden.

6.3. Economische impact

Assen heeft ongeveer 70.000 inwoners. De komst van gemiddeld 200.000 bezoekers per jaar voor het Drents Museum betekent een vermeerdering van circa 3x dat aantal mensen die de binnenstad van Assen in een jaar bevolken. De ondernemers uit de omgeving hebben baat bij deze stroom bezoekers: niet alleen de horeca en winkels in de binnenstad maar ook de vervoersmaatschappijen en toeristische accommodaties in de regio.

Onderzoek toont aan dat een goed cultureel klimaat een positieve uitwerking heeft op de besluitvorming rond de vestiging van bedrijven. Immers, naast alle andere factoren, is het van belang dat de toekomstige werknemers met plezier gaan wonen in de omgeving van hun werk. Het Drents Museum speelt hierin een belangrijke rol, omdat het een grote aantrekkingskracht heeft op diverse bezoekersgroepen: zowel van eigen inwoners van de provincie Drenthe als dagrecreanten uit de Randstad en verblijfstoeristen uit alle windstreken.

6.3.1. Uitgaven bezoekers

Uit meerdere onderzoeken blijkt dat bezoekers van het Drents Museum gemiddeld €50,00 per persoon besteden in Assen en omgeving. Een structurele verhoging van de bezoekersaantallen van 50.000 zorgt voor een extra economische impuls van circa € 2,5 miljoen op jaarbasis.

6.3.2. Bezoekersaantallen

Sinds de bouw van de nieuwe tentoonstellingsvleugel in 2011 trekt het museum 2x zoveel bezoekers als de periode daarvoor. De target die vanuit de provincie Drenthe, als belangrijkste subsidiegever, gesteld is, ligt op een jaarlijkse gemiddelde van 150.000 bezoekers over 4 jaar, met een ondergrens van 125.000 bezoekers. Met de nieuwe presentatie hebben wij de ambitie dit aantal te verhogen met structureel 50.000 bezoekers, waardoor wij uitkomen op een gemiddelde van 200.000 bezoekers per jaar.

6.4. Monitoring

Investeren in het project betekent ook dat we de resultaten die we vooraf geformuleerd hebben zullen monitoren. Dit is onderdeel van de bedrijfsvoering van het Drents Museum. Daarom kijken we na ingebruikname kritisch naar de resultaten en waar nodig zullen we verbeteren. Bij deze monitoring meten we tal van kwalitatieve en kwantitatieve gegevens.

7. Aanpak

Een project met deze ambitie en omvang doen wij niet elke dag. Daarom richten wij hiervoor een projectorganisatie in. In dit hoofdstuk wordt deze projectorganisatie en de wijze van uitvoeren van het project beschreven.

7.1. Projectorganisatie

Het Drents Museum is de kartrekker van het project, maar kan niet zonder de Provincie Drenthe als gebouweigenaar en mogelijk overige stakeholders.

7.1.1. Provincie Drenthe

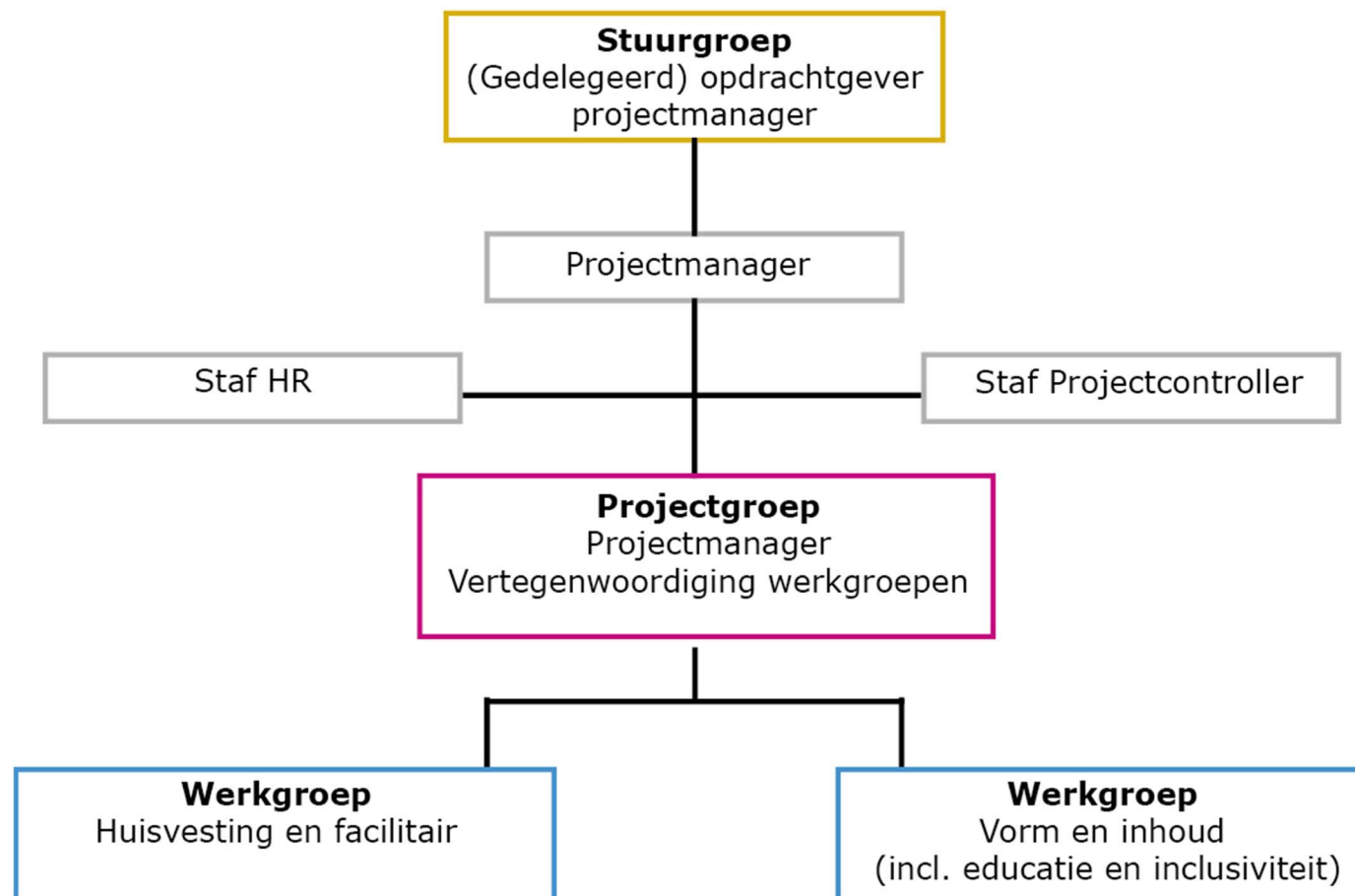
De provincie Drenthe is gebouweigenaar en eigenaar van de collectie. In deze rol is de provincie verantwoordelijk voor eventuele werkzaamheden als gevolg van beheer, onderhoud en verduurzaming. Indien het Drents Museum aanpassingen aan het gebouw wenst moet dit in overleg met de Provincie, mogelijke raakvlakken moeten worden besproken en afgestemd. Daarom is de provincie op afroep beschikbaar voor de werkgroep huisvesting en facilitair. De bestuurlijke afstemming vindt plaats tussen de directie van het Drents Museum en gedeputeerde van de provincie Drenthe.

7.1.2. Drents Museum

Het Drents Museum is gebruiker van het gebouw en beheert en presenteert de collectie. Aangezien het grootste deel van het project de presentatie betreft is het Drents Museum opdrachtgever. Daarmee is het museum verantwoordelijk voor de verdere planvorming, realisatie en exploitatie van de nieuwe tentoonstelling.

7.1.3. Organogram en communicatiestromen

Hieronder is de projectorganisatie inclusief de communicatiestromen weergegeven. De intensiteit per onderdeel is afhankelijk van de voortgang van het project. Dit betekent dat de werkgroepen kunnen variëren naar behoefte.

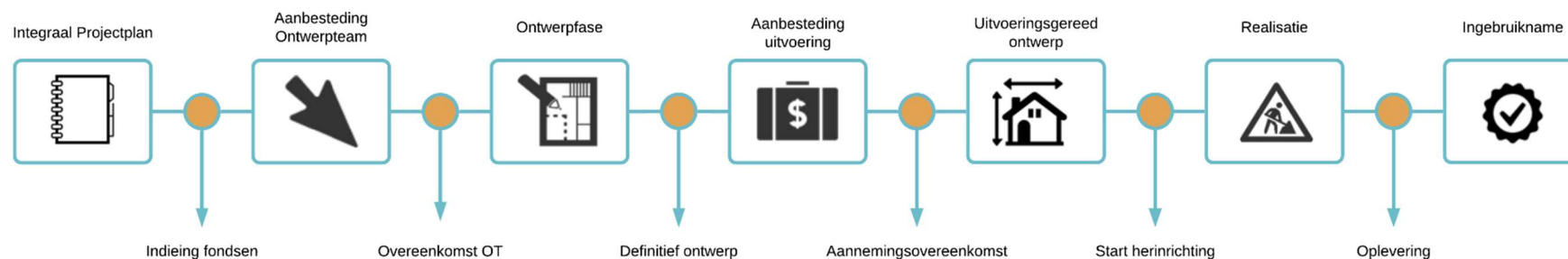
Vanaf december 2018 heeft het Drents Museum extern projectleider ABC Nova uit Assen aangesteld. Dit bureau is verantwoordelijk voor het opstellen van het projectplan en later voor het vertalen van het eerste concept naar een Programma van Eisen en uiteindelijk een ontwerp. De projectleider schakelt gericht expertise in daar waar nodig. Te denken valt aan scenograaf, tentoonstellingsarchitect of uitvoerende partijen. Naast de uitwerking van de tentoonstelling wordt ook gekeken naar de historische waarde van het pand en daarmee gepaarde vergunningen, uitwerking van marketing en communicatie en de portalfunctie van het Drents Museum. De projectleider wordt secretariael ondersteund. Daarnaast zijn financiële controle en risicomanagement van wezenlijk belang.

7.2. Fasering en planning

Een gedegen project valt of staat bij een duidelijke fasering en planning. In deze paragraaf wordt de fasering van het project beschreven, waarna deze fasering in de tijd wordt gezet.

7.2.1. Fasering

Om te komen tot een volledige herinrichting van de vaste collectie presentatie moeten zeven stappen worden doorlopen. Deze stappen zijn hieronder weergegeven. Elke stap heeft een mijlpaal, dit is het eindresultaat van de stap. Het eindresultaat wordt beoordeeld, waarna keuzes voor de volgende stap worden gemaakt.

Integraal Projectplan

Het projectplan beschrijft de ambitie van het Drents Museum met daarbij het uitgedachte vervolgproces, financiën en risicobeheersing. Hierin wordt de beoogde vervolgaanpak, fasering en realistische planning omschreven. Tevens wordt een investeringsbegroting opgesteld. Hierdoor fungeert het projectplan als stevige basis onder het project 'Herinrichting Vaste Collectie Presentatie'.

Selectie Ontwerpteam

Op basis van het Integrale Projectplan wordt een ontwerpteam samengesteld met een tentoonstellingsarchitect, scenograaf, grafisch- en ruimtelijk ontwerper en experts op het gebied van multimedia, film en storytelling dat past bij deze ambitieuze opgave. Dit is een Europese aanbesteding met voorselectie. Allereerst worden vijf geschikte partijen geselecteerd aan de hand van selectiecriteria, geschiktheidseisen en referenties. Met het projectplan als handvat, stellen zij als onderdeel van gunningsfase een Schetsontwerp op. Daarna wordt de beste partij voor de herinrichting van de vaste collectie presentatie gekozen.

Ontwerpfase

Het ontwerpteam gaat aan de slag met de uitwerking van het schetsontwerp voor de tentoonstellingsinrichting. Hierbij worden ontwerpateliers met de medewerkers van het Drents Museum gehouden. Het ontwerpteam levert een voorlopig ontwerp op en sluit de ontwerpfase af met een definitief ontwerp inclusief bestek. De bouwkundige impact van het ontwerp bepaalt of een bouwkundige architect noodzakelijk is.

Selectie uitvoerende partijen

Op basis van het definitieve ontwerp inclusief bestek wordt de uitvoerende partij geselecteerd. Ook dit is een Europese aanbesteding met voorselectie, waarin vijf geschikte partijen geselecteerd worden aan de hand van selectiecriteria, geschiktheidseisen en referenties. Deze vijf partijen dienen in de gunningsfase een prijs inclusief plan van aanpak in om te komen tot de realisatie van de herinrichting.

Uitvoeringsgereed ontwerp

De gecontracteerde uitvoerende partij werkt, na definitieve gunning, het ontwerp uit naar werktekeningen en een uitvoeringsplan. Tevens treft voorbereidingen voor de verbouwing, zodat hij als resultaat van deze stap kan beginnen met de uitvoering van zijn werkzaamheden. Het Drents Museum zal in deze stap zelf een tijdelijke invulling voor de huidige vaste collectie presentatie moeten zoeken.

Realisatiefase

Als resultaat van de vorige stap kan de uitvoerende partij beginnen met de werkzaamheden. Tijdens deze periode wordt toezicht gehouden op de werkzaamheden. Voor het Drents Museum is dit een periode met veel overlast. Goede communicatie richting bezoekers is erg belangrijk. Het resultaat van deze fase is de oplevering van de tentoonstellingsinrichting.

Inhuizen en testen

Nadat de oplevering heeft plaatsgevonden kan de collectie worden ingericht en getest. Deze fase is van belang om zo hickups tijdens de opening te voorkomen.

Opening

De opening van de nieuwe collectiepresentatie wordt een feestelijke dag voor het museum, de stad Assen, de provincie Drenthe en alle betrokken partijen.

7.2.2. Planning

In de tabellen 2, 3 en 4 is de planning per fase weergegeven. Hier gaat het om de initiatieffase, voorbereidingsfase en de uitvoering. In bijlage 2 is een gedetailleerde projectplanning weergegeven.

Initiatieffase	Planning	Doorlooptijd
Integraal projectplan	Februari 2019 – Augustus 2019	7 maanden
Financieringstraject	Juni 2019- Maart 2020	9 maanden

Vorbereidingsfase	Planning	Doorlooptijd
Selectiefase ontwerpteam	September 2019 – oktober 2019	2 maanden
Gunningsfase ontwerpteam	November 2019 – januari 2020	3 maanden
Voorlopig ontwerp	Januari 2020 – april 2020	3 maanden
Definitief ontwerp	April 2020 – juli 2020	3 maanden
Vergunning aanvragen	Augustus 2020 – januari 2021	6 maanden
Uitvoeringsgereed ontwerp	Augustus 2020 – oktober 2020	3 maanden
Selectie uitvoerende partijen	Augustus 2020 – oktober 2020	3 maanden
Gunningsfase uitvoerende partijen	november 2020 – januari 2021	3 maanden

Fase 3 Uitvoering	Planning	Doorlooptijd
Werktekeningen en voorbereiding	Februari 2021- mei 2021	3 maanden
Verbouwing in verschillende fasen	mei 2021 – april 2022	12 maanden
Inrichting en testen	mei 2022 – juli 2022	3 maanden
Ingebruikname gebruikers	Augustus 2022	1 maand

7.3. Procedures

Externe procedures hebben vaak invloed op de planning. Daarom is het goed om ze vroegtijdig in kaart te brengen.

Afhankelijk van de impact van de herinrichting op het gebouw dient een omgevingsvergunning worden aangevraagd bij de gemeente Assen. Voor de oudbouw, wat zich kenmerkt als monument, geldt dat een uitgebreide WABOprocedure noodzakelijk is. Deze procedure start direct na het opleveren van het definitieve ontwerp en duurt circa zes maanden.

8. Financiën

Geen project wordt gerealiseerd zonder haalbare financiën. In dit hoofdstuk geven wij inzicht in de begroting, dekking en uitgaven gerelateerd aan het project 'Herinrichting Vaste Collectie Presentatie'.

8.1. Begroting Drents Museum (investeringsraming)

Voor het realiseren van het project 'Herinrichting Vaste Collectie Presentatie' is in totaal € 8 miljoen exclusief BTW geraamd. Het Drents Museum is 100% BTW plichtig. Hieronder is de verdeling tussen bouw, tentoonstelling en overige posten weergegeven. Een uitgebreide investeringsraming is weergegeven in bijlage 3.

SAMENVATTING		
A	BOUWKOSTEN INCL. INSTALLATIES	€ 2.995.000
B	TENTOONSTELLINGSINRICHTING	€ 2.940.000
C	HONORARIA	€ 1.390.000
D	DIREKTE KOSTEN	€ 150.000
E	RESERVE ONVOORZIEN	€ 525.000
TOTAAL EXCL. BTW		€ 8.000.000

8.2. Uitgave planning

Hieronder is de uitgave planning van het project weergegeven. Het zwaartepunt ligt in 2021/2022, omdat hier de uitvoering van de werkzaamheden plaatsvinden. De aanloopkosten tot en met de uitvoering in het derde kwartaal 2021 zijn honoraria. Een uitgebreide uitgave planning op basis van de investeringsraming is weergegeven in bijlage 4

JAAR	TOTAAL
2019	€ 375.000
2020	€ 750.000
2021	€ 3.040.000
2022	€ 3.835.000
Totaal excl. BTW	€ 8.000.000

8.3.Financiering (Dekkingsplan)

Om deze ambities te verwezenlijken is financiering nodig. Het Drents Museum legt zelf € 1 miljoen op tafel als startbedrag. De rest moet komen van andere financiers zoals overheden en fondsen. Voor het project 'Herinrichting Vaste Collectie Presentatie' is het volgende dekkingsplan opgesteld:

Gemeente Assen – REP	€ 3 miljoen
Provincie Drenthe – gebouw en installaties	€ 3 miljoen
Drents Museum	€ 1 miljoen
<u>Fondsen en sponsors</u>	<u>€ 1 miljoen</u>
Totaal	€ 8 miljoen

Aan de gemeente Assen vragen we een bijdrage van € 3 miljoen. Elders in dit projectplan gaven we al aan dat het essentieel is om lokale overheden en partijen aan ons te binden om ook aanspraak te kunnen maken op de landelijke fondsen.

In het dekkingsplan is € 3 miljoen opgenomen als bijdrage van de provincie Drenthe, de hoogte van dit bedrag is nog niet afgestemd met de provincie. Het bedrag is gebaseerd op de raming van de kosten die gemoeid zijn met de aanpassingen aan het gebouw. Afstemming

met de provincie vindt in de tweede helft van dit jaar plaats. Het kan zijn dat de gebouwgebonden kosten lager blijken, dan gaat de begroting omlaag en kan de bijdrage van de provincie ook omlaag. Mocht dit hoger blijken, dan gaat de begroting omhoog en de gevraagde bijdrage ook. We kunnen ons voorstellen dat de gemeente Assen ook een rol heeft in dit proces.

De bijdrage van het Drents Museum is gegarandeerd en staat gereserveerd op de balans.

Het bedrag dat wij aan fondsen en sponsors willen aanvragen staat in de volgende paragraaf verder uitgewerkt.

8.4. Fondsen

Naast gemeente en provincie werkt het Drents Museum samen met diverse fondsen. Aan alle fondsen aan wie we een bijdrage zullen vragen hebben we onze plannen gepresenteerd en zij delen ons enthousiasme en geloven in de keuzes die wij maken. Voor alle fondsen geldt dat lokaal draagvlak voorwaarde is voor financiering; immers als er lokaal geen steun is waarom zou een landelijk fonds dan wel bijdragen? De structurering en planning van de financiering is derhalve van groot belang voor succesvolle fondsenwerving. En ook hiervoor geldt: succes leidt tot succes!

Hieronder beschrijven we de stand van zaken van de fondsen waarmee we gesproken hebben en optrekken binnen dit project. Totaal is een bijdrage nodig van € 1 miljoen.

8.4.1. BankGiro Loterij

De BankGiro Loterij (BGL) steunt organisaties die werken aan cultuur en behoud van cultureel erfgoed. De BGL is sinds 2009 vaste begunstiger van het Drents Museum met een jaarlijkse bijdrage van € 300.000.

De BGL is vanaf het prille begin betrokken bij onze plannen om de vaste collectiepresentatie te vernieuwen en zij hebben hiervoor extra middelen beschikbaar. Belangrijk voor de BGL is dat we extra bezoekers trekken waarmee een nieuw klantenpotentieel voor de ledenwerfacties van de BGL binnen bereik komt. Daarnaast is het van belang dat het project zeker doorgang zal vinden. Het Drents Museum heeft de directie van de BGL gegarandeerd dat wanneer de REP subsidie wordt toegekend het project 100% zeker gerealiseerd zal worden.

Afgelopen maand mei heeft de BGL het Drents Museum gevraagd om een aanvraag in te dienen op basis van de presentatie die wij hielden. We hebben gesproken over een bijdrage tussen de € 750.000 en € 1.000.000, in het financieringsplan gaan we vooralsnog uit van € 800.000. Indienen moet vóór 1 september van dit jaar en we horen dan in februari 2020 of ons plan gehonoreerd is.

8.4.2. Stichting Beringer Hazewinkel

Het museum is nauw verbonden met de Stichting Beringer Hazewinkel. Het doel van deze stichting is het bevorderen van de schone kunsten. Zij steunt het museum structureel met een jaarlijkse bijdrage van € 65.000 onder andere bij de uitbreiding van de collectie en bij het maken van tentoonstellingen en catalogi op het gebied van Nederlandse kunst rond 1900. Hierdoor is het Drents Museum in staat nationale en internationale tentoonstellingen te maken voor jong en oud, cultuur toegankelijk te maken in de samenleving en de collectie op een verantwoorde wijze te beheren. Ook heeft Stichting Beringer Hazewinkel het mogelijk gemaakt om een junior conservator in dienst te nemen en op te leiden. We zijn momenteel in gesprek om dit aspect te continueren. Tenslotte draagt dit fonds ook regelmatig bij aan projecten en presentaties.

De nieuwe presentaties over het menselijke verhaal van kunstenaars rond 1900 en eigentijdse kunstenaars passen binnen donatiebeleid van de Stichting Beringer Hazewinkel. We zullen de aanvraag voor een bijdrage in het najaar indienen, waarbij we denken aan € 50.000 tot € 100.000.

8.4.3. Mondriaan Fonds

Het Mondriaan Fonds is een publieke stimuleringsfonds voor beeldende kunst en cultureel erfgoed in Nederland. Het maakt plannen, projecten en programma's mogelijk van kunstenaars, tentoonstellingsmakers en critici, musea en andere kunst- en erfgoedinstellingen, én uitgevers en opdrachtgevers. De missie van het fonds is: verdieping en versterking van de vrijhaven van verbeelding. De burger van nu en de toekomst verdient kunst en erfgoed. Jaarlijks dragen ze € 30 miljoen bij aan het werk van jonge talenten, bewezen kunstenaars en culturele instellingen.

Zowel voor beeldende kunst als archeologie heeft de collectie van het Drents Museum raakvlakken met het fonds en we ontvangen dan ook voor vrijwel al onze grote tentoonstellingen een bijdrage van dit belangrijke fonds waarbij professionele kwaliteit een van de belangrijkste criteria is.

In de periode 2018-2021 is er speciale aandacht voor grootschalige publieksactiviteiten voor archeologie, zodat de toegankelijkheid van archeologie voor het bredere publiek en het publieksbereik wordt vergroot. Het gaat om presentaties op het gebied van archeologie met een bovenregionale uitstraling en een potentieel groot (publiek)bereik. Het inzetten van vernieuwende presentatiewijzen om een breed of nieuw publiek te bereiken en voor het bijdragen aan de doelstellingen uit Erfgoed Telt ten aanzien van diversiteit, het bereiken van jongeren en het betrekken van vrijwilligers is een pre.

Ons project 'Herinrichting Vaste Collectie Presentatie' past perfect binnen dit speciale programma. Met het Mondriaan Fonds is afgestemd dat we in september gaan indienen voor een totaalbedrag van € 100.000 tot €150.000, te verdelen over twee jaar.

8.4.4. Overige fondsen en financiers

Naast de fondsen waar we vaak en ook op structurele basis samenwerken, zullen we ook bij ander fondsen een verzoek om een bijdrage indienen. De grootste hiervan zijn het VSB fonds en het BPD Cultuurfonds, beide zeer bekend met het Drents Museum. We denken hierbij aan aanvragen in de orde van grootte € 50.000 – € 75.000.

Naast subsidies en fondsen zullen we voor de leden van de Businessclub sponsorpakketten maken. Ook met deze club trouwe fans van het museum zijn gesprekken hierover gaande.

8.5. Aanbesteding

Op grond van de Aanbestedingswet 2012 dienen overheidsopdrachten door middel van aanbesteding aan de markt te worden aangeboden. De Gids Proportionaliteit maakt deel uit van de wettelijke regeling. De Stichting Drents Museum treedt op als aanbestedende dienst in de zin van de wet en is hiermee aanbestedingsplichtig. Voor Europese aanbestedingen zijn drempelwaarden opgesteld. Boven deze waarden moet Europees worden aanbesteed; onder de grens is een nationale aanbesteding voorgeschreven. In procedurele zin bestaat weinig verschil tussen Europese of nationale aanbesteding.

Drempelbedragen (excl. BTW) voor Europese aanbestedingen:

- Werken: € 5.548.000,-
- Diensten en leveringen: € 221.000,-.

Onder de drempelwaarden is de Gids Proportionaliteit van toepassing. Beneden bepaalde grenzen is een meervoudig onderhandse aanbesteding mogelijk:

- Werken, loopt de begrenzing van ongeveer € 75.000,- tot € 2.000.000,-
- Diensten en leveringen, loopt de begrenzing van ongeveer € 30.000,- tot € 105.000,-.

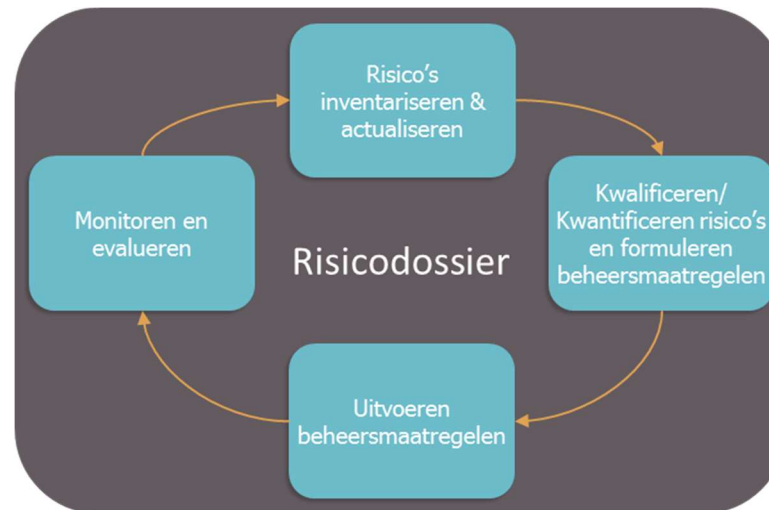
8.5.1.Aanbesteding

Hieronder is een concept indeling van de verschillende opdrachten voor het project weergegeven. Deze zijn opgedeeld in werken, leveringen en diensten. Daarbij is aangegeven

Opdrachten	Procedure
Werken	
Tentoonstellingsinrichting	Europees
Bouwkundige aanpassingen	Meervoudig onderhands
Leveringen	
Tentoonstellingsinrichting	Europees
Vaste inrichting	Europees
Losse inventaris	Europees / Meervoudig onderhands
ICT	Europees / Meervoudig onderhands
AV & multimedia	Europees / Meervoudig onderhands
Signing, bewegwijzering & narrowcasting	Europees / Meervoudig onderhands
Ticketmachine/kassa	Europees / Meervoudig onderhands
Diensten	
Architect gebouw	Meervoudig onderhands
Tentoonstellingsarchitect	Europees
Scenograaf	Meervoudig onderhands
Bouwfysica & brandveiligheid	Meervoudig onderhands
Duurzaamheid/circulair	Meervoudig onderhands

9. Risico's en risicobeheer

Een belangrijk onderdeel binnen elk project is risicomanagement. Risicoanalyse en -monitoring is essentieel voor een beheersbaar proces. Aan het risicomanagement wordt vaak invulling gegeven door het eenmalig houden van een risico-inventarisatie met als output een risicodossier. Risicomanagement is echter geen eenmalige actie, maar een cyclisch proces dat door een systematische werkwijze bijdraagt aan een betere beheersing van onzekerheden van een project. Een actueel beeld van de belangrijkste risico's geeft inzicht en biedt de mogelijkheid om een project effectief te sturen. Hieronder het proces schematisch weergegeven.

Ieder kwartaal vindt er een risicosessie plaats waarin risico's worden geactualiseerd. De top risico's worden in de voortgangsrapportages richting de stuurgroep opgenomen. In tabel 7 zijn de eerste risico's voor het project- en proces om te komen tot de nieuwe tentoonstelling weergegeven.

Kan het gebeuren dat	Doordat	Met als gevolg dat	Beheersmaatregel
De benodigde vergunningen niet worden verleend in verband met een verschil in visie tussen ontwerp en monumentenzorg.	De visies en belangen vanuit de gebouweigenaar (provincie Drenthe) en de gebruikers verschilt.	De verbouwing van het pand vertraagd of niet door kan gaan.	Provincie Drenthe op afroep actief in de werkgroep Huisvesting en facilitair.
Medewerkers en andere stakeholders ontevreden raken.	Onjuiste, onvolledige en niet tijdige communicatie naar betrokken medewerkers en andere stakeholders.	Er weerstand komt op het project.	Communicatieplan uitwerken, vaststellen in stuurgroep en handhaven.
De begroting op basis van kengetallen niet realistisch blijkt.	Prijzen in de markt stijgen.	Project niet voldoende financiële middelen heeft om uitgevoerd te worden.	Goede en continue afstemming met de financial controller met betrekking tot de reeds aanwezige dekking van de kosten. Daarnaast onderzoeken wat de alternatieve dekkingsmogelijkheden zijn.
Kloof tussen gebouw en verhaallijnen niet overbrugbaar is.	Het gebouw niet flexibel genoeg is of de verhaallijnen te ambitieus zijn.	Er geen passend totaalplan gerealiseerd kan worden.	Projectleiders huisvesting en inhoud zijn vertegenwoordigd in projectgroep en het integraal projectplan is een op elkaar afgestemd verhaal.
Vanuit de gemeente Assen geen REP middelen	Het project(plan) onvoldoende aansluit op de	Er onvoldoende middelen beschikbaar om tot een	Gemeente tijdig meenemen in de projectaanvraag en

beschikbaar worden gesteld aan het project.	wensen/eisen vanuit de gemeente of doordat andere plannen hoger gewaardeerd worden.	haalbaar plan te komen. Het Drents Museum zal een alternatief moeten verzinnen.	noodzaak voor het slagen van dit project over het voetlicht brengen.
Vanuit de provincie Drenthe geen geld beschikbaar is voor de verduurzaming en gebouwgebonden aanpassingen.	Het project kent een strakke planning en op dit moment heeft de verduurzaming en aanpassing van de oudbouw nog geen prioriteit vanuit de provincie.	De herinrichting nader wordt uitgewerkt zonder verduurzaming en andere aanpassingen aan het gebouw. De provincie zal gelet op haar verplichting over een paar jaar alsnog het gebouw gaan verduurzamen. Dit zal veel overlast veroorzaken.	Provincie tijdig meenemen in het project en de urgentie/voordelen van het gecombineerd uitvoeren van deze werkzaamheden.

Naast project- en procesrisico's zijn er ook risico's omtrent de nieuwe presentatie. Deze risico's zijn inhoudelijk van aard en in onderstaande tabel weergegeven.

Kan het gebeuren dat	Doordat	Met als gevolg dat	Beheersmaatregel
De huidige doelgroep van het museum de tentoonstelling niet aanspreekt.	De tentoonstellingsinrichting toegespitst is op de nieuwe doelgroep.	De trouwe bezoekers niet terugkomen.	Gedegen marktonderzoek doen en daarmee de tentoonstellingsarchitect op pad sturen.
De tentoonstelling tegenvalt.	De verwachtingen van de topstukken hoog waren.	Negatief geluid verspreiden.	Front-end evalueren en pers goed informeren.
Er geen eenheid in de tentoonstelling wordt ervaren.	De verhaallijnen te verschillend zijn.	Er ontevreden bezoekers het museum verlaten.	Visueel handboek inclusief customer journey opstellen.

Drents Museum, 27 juni 2019

Bijlage 1 Doelgroepen

Groep	Intrinsiek gemotiveerde kunst- en cultuuromnivoren	Cognitieve kunst- en cultuurhistorie-liefhebbers	Laagdrempelige amusementsdeelnemers
Bezoekmotief	Inspiratie Verheffing Persoonlijke ontwikkeling	Nostalgie Traditie Kennis/Leren	Gezelligheid (samen met het gezin beleven en genieten) Vermaak Collectief ervaren
Behoeften	Topstukken Authenticiteit Exclusieve beleving Kunst en cultuur van de toekomst Internationale uitstraling Esthetiek Hoge kwaliteit van presentatie en middelen	Topstukken Authenticiteit Kunst uit het verleden Terugkijken Conventionele opstelling Aandacht voor tradities en gewoontes Culturele evenementen	Topstukken Authenticiteit Sterke belevingsfactor Laagdrempelig Entertainment/Fun Actief bezig zijn met alle zintuigen Avontuur

	Rust en ontspanning Weg van dagelijkse beslommeringen Geen commercialisering / plat vermaak Niet-Westerse kunst, onontdekt en kleinschalig (postmoderne hedonisten)	Vaderlandse (nationalistische) geschiedenis	
Aanbod	Grote (internationale) kunst- en archeologietentoonstellingen Met (klein)kinderen: Vaste presentatie	Grote archeologie-tentoonstellingen Vaste presentatie	Vaste presentatie

Bijlage 2

HERINRICHTING VASTE COLLECTIE - DRENTS MUSEUM						
Prijsspeil investeringsraming: mei-18			Status Investeringsraming projectplan Versie voorloftig Datum 23-6-2019			
UITGANGSPUNTEN			SAMENVATTING			
BVO TOTAAL (Ruimtelijk Programma)	3.500 m²		A	BOUWKOSTEN INCL. INSTALLATIES	€ 2.995.000	37%
Terreinoppervlakte	0 m²		B	TENTOONSTELLIGSINRICHTING	€ 2.940.000	37%
Indirecte uitvoeringskosten	15%		C	HONORARIA	€ 1.390.000	17%
Voorbereidingsfase	12 mnd		D	DIREKTE KOSTEN	€ 150.000	2%
Realisatiefase	15 mnd		E	RESERVE ONVOORZIEN	€ 525.000	7%
Totaal investering excl. BTW per m2 BVO	€ 2.286 m2		TOTAAL EXCL. BTW		€ 8.000.000	100%
Totaal bouwkosten excl. BTW per m2 BVO	€ 840 m2		TOTAAL INCL. BTW		€ 9.661.000	

Code	Omschrijving	Eenheid	Aantal	Prijs/eenheid	Subtotaal	Totaal	Opmerking
A. BOUWKOSTEN INCL. INSTALLATIES							
A1	Verduurzaming Oudbouw	per m2 bvo	3.500	€ 500	€ 1.750.000		
A2	Toegangscontrole + speedlanes	post	1	€ 125.000	€ 125.000		
A3	ICT/beveiliging	post	1	€ 200.000	€ 200.000		
A4	Toegankelijkheid	post	1	€ 150.000	€ 150.000		
A5	Bouwkundige/Installatie aanpassingen tbv tentoonstelling	per m2 bvo	3.500	€ 220	€ 770.000		
					€ 2.995.000		
B. TENTOONSTELLIGSINRICHTING							
B1	Vaste inrichting	per m2 bvo	3.500	€ 65	€ 227.500		
B2	Losse inrichting	per m2 bvo	3.500	€ 35	€ 122.500		
B3	Tentoonstellingsinrichting	per m2 bvo	3.500	€ 600	€ 2.100.000		
B4	Educatie en Randprogramma	post	1	€ 75.000	€ 75.000		
B5	Ontwikkeling expeditie en portal	post	1	€ 75.000	€ 75.000		
B6	Digitale presentatie incl. eigen collectiedatabase	post	1	€ 75.000	€ 75.000		
B7	Communicatiekosten incl. publicaties en producten shop	post	1	€ 75.000	€ 75.000		
B8	Ticketing/kassa	Post	1	€ 50.000	€ 50.000		
B9	Signing en bewegwijzering	Post	1	€ 70.000	€ 70.000		
B10	Narrowcasting	post	1	€ 70.000	€ 70.000		
					€ 2.940.000		
C. HONORARIA							
C1	Architect (gebouw)	perc over A+B	2,0% over	€ 5.935.000	€ 119.000		
C2	Tentoonstellingsarchitect	perc over A+B	3,5% over	€ 5.935.000	€ 208.000		
C3	Bouwfysica adviseur tentoonstellingen/klimaat	perc over A+B	0,5% over	€ 5.935.000	€ 30.000		
C4	Constructeur	perc over A+B	0,5% over	€ 5.935.000	€ 30.000		
C5	Scenograaf	perc over A+B	1,5% over	€ 5.935.000	€ 89.000		
C6	Proces- & Projectmanagement	perc over A+B	4,0% over	€ 5.935.000	€ 237.000		
C7	Interne projectkosten	post	1	€ 500.000	€ 500.000		
C8	Directievoering & Toezicht	perc over A+B	2,0% over	€ 5.935.000	€ 119.000		
C9	Overige advieskosten en onderzoeken	perc over A+B	1,0% over	€ 5.935.000	€ 59.000	+	
					€ 1.390.000		
D. DIREKTE KOSTEN							
D1	Legeskosten (incl. BTW!)	perc over A	3,00% over	€ 2.995.000	€ 90.000		
D2	CAR-verzekering	perc. over A+B (deels)	0,40% over	€ 5.322.500	€ 21.000		
D3	Openingskosten	post	1	€ 40.000	€ 40.000	+	
					€ 150.000		
E. RESERVE ONVOORZIEN							
E1	Prijsstijgingen/indexering	Perc over A t/m D	0% over	€ 7.475.000	€ -		
E2	Reserve onvoorzien	Perc over A t/m D	7%	€ 7.475.000	€ 525.000	+	
					€ 525.000		
SUBTOTAAL INVESTERING EXCL. BTW en EXCL. RENTE EN FINANCIERING					€ 8.000.000		
BTW (21%, exclusief legeskosten code H1)		percentage	21,0% over	€ 7.910.000	€ 1.661.100	+	
SUBTOTAAL INVESTERING EXCL. BTW					€ 9.661.000		